

UNIVERSITAS TYRNAVENSIS

Časopis Trnavskej univerzity v Trnave

XII/2023/3

Docentka Viera Peterková
Slovenka roka 2023
v kategórii Vzdelávanie

Obsah

UNIVERSITAS TYRNAVENSIS

Časopis Trnavskej univerzity v Trnave

Číslo reg. na MK SR:

EV 4665/12

ISSN 1338-9025

Vydáva Trnavská univerzita v Trnave,
Hornopotočná 23,
918 43 Trnava,
IČO 31 825 249,
č. tel.: 033/5939111
<https://www.truni.sk/>
e-mail časopisu: casopis.TU@truni.sk

Predseda redakčnej rady:

prof. PhDr. Vladimír Rábik, PhD.

Výkonná redaktorka:

PhDr. Henrieta Žažová, PhD.

Členovia redakčnej rady:

Mgr. Jana Blusková, PhD.

Mgr. Matúš Demko, PhD.

prof. MUDr. Bohumil Chmelík, PhD.

Samuel Král'

Mgr. Mária Letzová

Mgr. Barbora Likavská

prof. PhDr. Zuzana Lopatková, PhD.

doc. PhDr. Gabriela Magalová, PhD.

Radovan Marcinič

PhDr. Zuzana Martinkovičová

Andrea Mičudová

ThLic. Mgr. Michaela Moravčíková, Th.D.

Mgr. Lubica Nicolussi

Mgr. Anna Skupinová

Izabela Tobolková

Spolupracovníci:

PhDr. Adriana Krupová, PhD.

PhDr. Marián Manák, PhD.

Jazykový redaktor:

PhDr. Jozef Molitor

Grafická úprava:

Jana Janíková

Vydalo:

Typi Universitatis Tyrnaviensis, vydavateľstvo TU,
spoločné pracovisko Trnavskej univerzity
a VEDY, vydavateľstva SAV

Periodicita vydávania:

štvrtročník

Dátum vydania periodickej tlače:

september 2023, ročník dvanásť

Foto na obálke: Barbora Likavská

Pozn. V príspevkoch sú mená obvykle uvádzané bez akademických titulov.

Editorial	
Držme si palce	3
Na pulze univerzity	
Akademický senát TU poveril profesora Reného Bílika výkonom funkcie rektora	4
Otvorenie 32. akademického roka 2023/2024	4
Deň Trnavskej univerzity 2023	4
Čo nás teší	
Sme spoluzakladateľmi siete univerzít Trojmorja – Three Seas University Network	5
Študentská rada TU je najlepšou študentskou organizáciou na Slovensku	5
Projekt TU priniesol udržateľné výsledky na podporu vnútorného systému kvality	6
Profily osobností	
Hľadanie Boha: Udelili sme čestný doktorát Abrahamovi Skorkovi	8
Čas na interview	
Docentka Viera Peterková – Slovenka roka 2023 v kategórii Vzdelávanie	10
Zo života fakúlt	
Novinky z fakulty filozofickej	12
Novinky z fakulty pedagogickej	14
Jazykové okienko	
Poučenia o láske vo frazeologickom materiáli	14
Tri otázky pre...	
Andreu Nitkovú, predsedníčku Nezávislých kresťanských odborov Slovenska na TU	17
Novinky z fakulty zdravotníctva a sociálnej práce	18
Novinky z fakulty teologickej	20
Novinky z fakulty právnickej	22
Okienko študentskej rady	
Čo vás čaká v novom akademickom roku	24
Študentská panoráma	
Andrej Gerhát: vášeň, túžba po poznaní a cieľavedomosť	24
Andrej Gerhát: Lastovička	25
Poznáme víťazov fotografickej súťaže LET(O)_2023	26
Študentské mobility	
Absolventská stáž mi otvorila dvere do pracovného života	26
Veda a výskum	
Príbehy žien ukryté v ranonovovekých portrétoch	27
Ponad čas	
Prvý kodifikátor spisovnej slovenčiny Anton Bernolák (1762 – 1813)	30
Naši absolventi	
Jaroslav Valent: Prostredie Trnavskej univerzity formuje študenta nielen odborne, ale i ľudsky, hodnotovo	32
Keď prehovorí archív	
Historická paralela o potrebe knižníc	34

Držme si palce!

Milé čitatelky, milí čitatelia,

sme na prahu nového akademického roka a je paradoxom školských a akademických zvyklostí, že začiatky sú vždy aj signálom blížiaceho sa konca roka kalendárneho. To otvára príležitosť nielen na pohľad dopredu, ale upriamuje pomaly, ale isto, našu pozornosť aj na to, čo je už za nami. V mojom osobnom prípade je tento fakt priam hmatateľný, pretože ja som mal už predovšetkým bilancovať a do budúcnosti sa mal pozeráť niekto iný. Moja nástupkyňa alebo môj nástupca. Veci sa však vyvinuli inak.

Už pred letom som v súvislosti s neuskutočnenou voľbou novej kandidátky či kandidáta na rektorskú funkciu vyjadril svoje rozčarovanie nad tým, ako narábame s akademickými výsadami a slobodami, teda ako sponchýbňujeme náš celkom nedávny zápas o ich zachovanie. Len si spomeňte na protesty voči novele zákona o vysokých školách. Stáli sme na ich čele, no teraz sme terčom otázok, čo to všetko, čo sa u nás stalo, má znamenať. Nevieť na to odpovedať a ak sa mám na základe tohto obzretia dozadu, ktorého obsah stále pretrváva, pozrieť dopredu, tak verím, že sa všetci zainteresovaní poučili z nepríjemného rozkolísania našej dobrej povesti a s právami a slobodami, na výkon a ochranu ktorých sa zaviazali svojou ochotou byť členmi akademického senátu, už experimentovať nebudú. Univerzita potrebuje stabilné a riadne konštituované vedenie. Držme si palce!

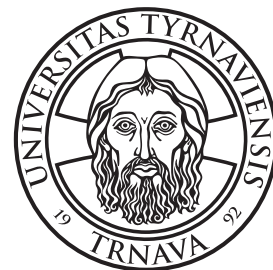
V čase, keď píšem tento úvodník, pracuje na našej univerzite pracovná skupina Akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo a posudzuje, na základe našej žiadosti, súlad univerzitného vnútorného systému kvality so štandardmi agentúry. To je druhá kľúčová udalosť tohto akademického roka. Od výsledku posudzovania závisí budúcnosť našej vysokej školy, rozsah jej ponuky študijných programov, rozsah oprávnení, ktoré súvisia s kvalifikačným rastom našich vedeckopedagogických pracovníkov a aj oprávnenie na tvorbu a rušenie študijných programov, prípadne na zmeny v nich takpovediac „vo vlastnej réžii“. Vo výsledku nám ide teda o to, či sa naše právomoci presunú aj do oblasti akreditovania študijných programov orgánmi, ktoré sú súčasťou vnútorného systému kvality a ktoré už dva roky u nás fungujú. Verím, že hodnotenie pracovnej skupiny nás k tomuto cieľu posunie. Držme si palce!

V čase, keď píšem tento príspevok, pracujeme na finálnej verzii projektovej žiadosti o financovanie vzniku konzorcia dvoch trnavských univerzít. Našej Trnavskej univerzity v Trnave a partnerskej Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Nejde o zlúčenie týchto dvoch vysokých škôl, ale o vytvorenie funkčnej spolupráce formou konzorcia, ktorá v prípade, že budeme úspešní, prinesie pre viac než dvanásťtisíc študentov nové študijné ponuky, pre vedcov a výskumníkov na oboch stranách integráciu tvorivých síl a lepšiu výskumnú infraštruktúru a je šanca na relatívne masívne finančné investície do nášho rozvoja. Na konci by mohlo byť zrekonštruované Adalbertinum, nová kongresová hala v areáli právnickej fakulty, lepšie priestorové podmienky pre pedagogickú fakultu a lepšie služby pre študentov. A znova je konečné rozhodnutie o tom, či sa zúčastníme na súťaži o prostriedky na to určené, na samosprávach našich škôl. Verím, že prevezmú za toto rozhodnutie zodpovednosť a budeme úspešní. Držme si palce!

Vo chvíľach, keď sa chystám ukončiť toto rekapitulačno-perspektívne premýšľanie, sa stretávajú politickí reprezentanti, aby sa dohodli, kto a ako bude spravovať našu krajinu. Všetko to, čo som napísal vyššie, je totiž zarámované práve charakterom tohto politického spravovania. Ako to dopadne, to je ťažko predvídať, no posledné, čo postavenie vzdelania v našej krajine a pozícia vysokých škôl potrebuje, je opätovné faktické odsunutia na okraj politického záujmu či do pozície len rétorickej priority. Uvidíme, no v každom prípade: Držme si palce!

prof. PaedDr. René Bilík, CSc.
rektor Trnavskej univerzity v Trnave

Akademický senát TU poveril profesora Reného Bílika výkonom funkcie rektora

Keďže nie je zvolený ani vymenovaný nový rektor, v zmysle § 10 ods. 11 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Akademický senát Trnavskej univerzity v Trnave na svojom zasadnutí dňa 10. júla 2023 poveril nadpolovičnou väčšinou hlasov svojich členov do vymenovania nového rektora, najviac však do 31. decembra 2023, výkonom funkcie rektora Trnav-

skej univerzity v Trnave prof. PaedDr. Reného Bílika, CSc., súčasného rektora Trnavskej univerzity v Trnave (uznesenie AS TU 11R-8/10072023).

Rovnako aj Správna rada TU na svojom zasadnutí 15. augusta 2023 súhlasila nadpolovičnou väčšinou hlasov svojich členov s poverením výkonu funkcie rektora TU profesora R. Bílika, najviac však do 31. decembra 2023 (uznesenie Správnej rady TU 11R-8/10072023).

Od 22. augusta 2023 je poverený výkonom funkcie rektora TU profesor René Bílik. Poverenie platí do 31. decembra 2023. V tomto čase je osoba poverená výkonom funkcie rektora oprávnená vykonávať právomoci rektora v zmysle zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Peter Varga

Otvorenie 32. akademického roka 2023/2024

Tradičným Veni Sancte a slávnostným zhromaždením akademickej obce 18. septembra 2023 vstúpila Trnavského univerzita do nového, v poradí už 32. akademického roka. „Začínajúci sa akademický rok nebude úplne obyčajný, no verím, že bude úspešný;“ hovorí profesor René Bílik, ktorý je poverený výkonom funkcie rektora.

Trnavská univerzita ešte pred rokom zosúladiť svoje študijné programy a odbory so štandardmi Slovenskej akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo. „Na základe nášho oznámenia z minulého roka o tom, že sme zosúladiť svoj vnútorný systém kvality so štandardmi akreditačnej agentúry, nám práve agentúra oznámila, že nás navštívi jej pracovná skupina. Bude to v čase od 2. do 6. októbra 2023. Pre univerzitu je to, dovoľm si povedať, kľúčová udalosť začínajúceho sa akademického roka,“ informuje R. Bílik. Ako vysvetľuje, od hodnotenia agentúry závisí existencia študijných

programov a oprávnení na habilitačné a inauguračné konania a budúca možnosť kreovať si vo vlastnej kompetencii nové študijné programy, meniť či rušiť tie staré.

„Druhým významným medzníkom bude završenie našej snahy o získanie prostriedkov na rozvoj univerzity z Plánu obnovy a odolnosti na základe projektu integrácie našej alma mater s Univerzitou sv. Cyrila a Metoda v Trnave formou konzorcia. Úspech tohto projektu otvorí novú kapitolu v histórii vysokoškolského vzdelávania v Trnave a pre vyše 12 tisíc študentov zatriaktívni študijnú

ponuku i študentský život v meste,“ myslí si poverený rektor R. Bílik.

Univerzitu čaká onedlho voľba nového rektora. Volebné zhromaždenie sa opätovne stretne už 16. októbra 2023. „Je nevyhnutné túto procedúru úspešne ukončiť a pre univerzitu zabezpečiť na najbližšie štyri roky stabilné vedenie. Hádám sa volebnému zhromaždeniu voľba čoskoro podarí,“ vyslovil sa R. Bílik.

Podľa aktuálnej študentskej ankety je až 90 % poslucháčov spokojných s výberom študijného programu na Trnavskej univerzite, ktorá do nového akademického roka vstupuje s najvyšším počtom študentov za posledných sedem rokov. Zatiaľ neoficiálne údaje hovoria o viac ako 5 700 študentoch, čo je o tisícovku viac ako na začiatku posledného štvorročného funkčného obdobia v roku 2019, keď na univerzite študovalo 4 671 mladých z celého Slovenska.

PR

4 Deň Trnavskej univerzity 2023

Až 125 zamestnancov Trnavskej univerzity sa zúčastnilo na 16. ročníku Dňa Trnavskej univerzity, ktorý sa

tento rok konal v čarovnom prostredí Malých Karpát, blízko hradu Červený Kameň. Účastníci si mohli vybrať podľa náročnosti tri turistické trasy. Na záver si všetci oddýchli a občerstvili sa u hostiteľa profesora Ľubomíra Helda s manželkou na Margitínom

dvore. K dispozícii bola aj ochutnávka vín a možnosť vyskúšať hipoterapiu. Pekné počasie bolo príjemným bonusom tohto vydareného dňa.

*Zuzana Martinkovičová
Foto: Barbora Likavská*

Sme spoluzakladateľmi siete univerzít Trojmorja – Three Seas University Network

Sieť univerzít Trojmorja 3SUN – The Three Seas University Network – s cieľom vybudovať základy udržateľného a stabilného partnerstva univerzít z 12 krajín iniciatívy Trojmorja – bola slávnostne inaugurovaná 16. mája 2023 v poľskom Lubline.

Sieť univerzít Trojmorja, do ktorej Katolícka univerzita Jána Pavla Druhého v Lubline (KUL) ako jej iniciátor pozvala univerzity z Bulharska, Českej republiky, Estónska, Chorvátska,

Litvy, Lotyšska, Rumunska, Slovenska, Slovinska, Rakúska, Maďarska (aj Ukrajiny), má byť nástrojom na nadväzovanie a udržiavanie pravidelných kontaktov, realizáciu spoloč-

ného výskumu a zavádzanie inovácií v oblasti kvality vzdelávania. Integrácia akademickej obce 12 krajín regiónu sa má dosiahnuť okrem iného prostredníctvom spolupráce pri komercializácii poznatkov a výmene skúseností z výučby a výskumu.

Dohodu podpísali poľský minister vzdelávania a vedy Przemysław Czarnek a rektor univerzity v Lubline dp. Prof. Mirosław Kalinowski spolu so zástupcami všetkých univerzít. Trnavská univerzita, ktorú na inaugurácii univerzitnej siete zastupovala prodekanka právnickej fakulty Michaela Moravčíková, sa podpisom memoranda stala jednou zo zakladajúcich univerzít *Three Seas University Network*.

Michaela Moravčíková

Foto: archív KUL

Študentská rada TU je najlepšou študentskou organizáciou na Slovensku

Študentská rada vysokých škôl odovzdávala ocenenia pre najlepšie študentské organizácie za rok 2022. Tieto organizácie sa vyznačujú svojou hlbokou angažovanosťou za študentské komunity, v ktorých pôsobia, a ich iniciatívy prekračujú hranice akademickej pôdy. Ich snaha a odhodlanie prispievajú k vytváraniu pozitívneho sociálneho a kultúrneho prostredia pre všetkých. Rovnako hrajú dôležitú úlohu v transformácii a posilňovaní spoločnosti, píše sa na facebookovej stránke ŠRVŠ.

V kategórii celouniverzitných študentských organizácií zvíťazila Študentská rada Trnavskej univerzity, ktorú vlni viedla Nicole Makóová a dnes stojí na jej čele Nela Kováčová. Spomedzi národných študentských organizácií uspela Slovenská asociácia študentov medicíny a v ďalšej kategórii na fakultnej úrovni sa presadili Slovenský spolok študentov farmácie (UK), Študentský parlament Národohospodárskej fakulty (EUBA) a Združenie študentov Stavebnej fakulty (STU). „Tento večer nám pripomenul, že mladí ľudia sú hnacou silou pozitívnych zmien. Ich nasadenie, tvorivosť a snaha nás inšpirujú a vytvárajú lepšie zajtrajšky. Sme hrdí na všetkých študentov a organizácie, ktoré boli ocenené, a dúfame, že ich príklady budú slúžiť ako inšpirácia pre ostatných,“ informuje ŠRVŠ na svojom facebookovom profile.

PR Nicole Makóová, bývalá (prvá zľava) a súčasná predsedníčka ŠR TU, Nela Kováčová s ocenením (v strede). Foto: archív ŠR TU.

Projekt TU priniesol udržateľné výsledky na podporu vnútorného systému kvality

V rokoch 2020 – 2023 sa Trnavská univerzita v Trnave dôsledne pripravovala na nový spôsob inštitucionálneho hodnotenia kvality poskytovaného vysokoškolského vzdelávania. Podľa aktuálnych právnych noriem, národná externá autorita, ktorou je Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školy (SAAVŠ), bude na jeseň 2023 hodnotiť súlad vnútorného systému TU so štandardmi pre vnútorný systém vydanými uvedenou agentúrou.

Na dosiahnutie vysokej úrovne plnenia štandardov kvality vzdelávania zabezpečilo vedenie univerzity a vedenia fakúlt so zapojením všetkých vysokoškolských učiteľov, tvorivých pracovníkov, nepedagogických zamestnancov, študentov, absolventov, zamestnávateľov a ďalších externých partnerov množstvo činností, konkrétne najmä tieto:

- navrhnutie a prijatie **nových zásadných piatich vnútorných predpisov o vnútornom systéme univerzity**, ako aj revízia viacerých vnútorných predpisov podľa štandardov vysokoškolského vzdelávania vydaných SAAVŠ, zákona o zabezpečovaní kvality, ako aj zákona o vysokých školách v ich aktuálne platných zneniach;
- **vytvorenie novej štruktúry** (orgánu univerzity) s názvom **Rada pre vnútorné hodnotenie kvality vysokoškolského vzdelávania Trnavskej univerzity v Trnave (RVHK TU)** pre **nezávislé, nezaujaté a objektívne posudzovanie a schvaľovanie študijných programov** a zabezpečovanie odborne fundovaných vnútorných akreditačných činností so zapojením zainteresovaných strán, **schválenie jej štatútu a rokovacieho poriadku, realizácia jej zasadnutí** (16., 17., 31. 5. 2022, 30. 6. 2022, 1. 8. 2022, per rollam 30. 11. a 15. 12. 2022);
- ustanovenie programových rád pre programy I. a II. stupňa a ustanovenie odborových rád pre programy III. stupňa štúdia **podľa nových štandardov pre študijný program, zavedenie pravidelného ročného periodického hodnotenia študijných programov** a zavedenie **vnútorného hodnotenia študijných programov**;

- ustanovenie rád odborov habilitačného a inauguračného konania „ROHIK“ **podľa nových štandardov pre habilitačné a inauguračné konanie** (skrátene HIK), **zavedenie pravidelného ročného periodického hodnotenia odborov HIK** a zavedenie **vnútorného hodnotenia odborov HIK**;
- transparentné **zverejňovanie informácií o vnútornom systéme** dostupné pre všetky zainteresované strany (webové stránky v slovenskom [<https://www.truni.sk/kvalita/vnutorny-system-kvality>] a v angl. jazyku [<https://www.truni.sk/en/quality/internal-system/>]); kurzy Moodle (<https://moodle.truni.sk/course/index.php?category-id=212>), centrálné úložisko vnútorného systému (<https://www.truni.sk/kvalita/centralne-ulozisko-vnutorneho-systemu/>);
- **predloženie návrhov študijných programov zosúladených so štandardmi SAAVŠ pre študijný program** (vrátane návrhov na zrušenie) na schválenie rade RVHK TU a **predloženie návrhov zosúladených habilitačných a inauguračných konaní** na základe výsledku auditu HIK (vrátane návrhov na odňatie akreditácie) so štandardmi SAAVŠ pre HIK na schválenie RVHK TU;
- **schválenie 131 študijných programov** zosúladených so štandardmi pre študijný program nezávislým orgánom vnútorného systému univerzity radou RVHK TU (prehľadne sú zverejnené v rámci MAIS na <https://student.truni.sk/maisportal/studijneProgramy.mais> a v rámci webových stránok na <https://www.truni.sk/kvalita/studijne-programy/>);
- **zrušenie 61 študijných programov**;
- **schválenie 16 odborov habilitačného a inauguračného konania** zosúladených so štandardmi pre habilitačné konanie a konanie na vymenúvanie profesorov SAAVŠ nezávislým orgánom vnútorného systému univerzity radou RVHK TU (<https://www.truni.sk/kvalita/habilitacie-inauguracie/>);
- **zrušenie 2 odborov habilitačného a inauguračného konania**;
- vypracovanie, predloženie a schválenie **periodických hodnotiacich správ univerzity a fakúlt za rok 2021, ako aj za rok 2022 podľa novej štruktúry, vrátane vyhodnotenia relevantných indikatívnych ukazovateľov kvality, začatie sledovania trendu ich vývoja porovnaním výsledkov v periodických hodnotiacich správach univerzity 2021 a 2022**;
- priebežné a ad hoc informovanie interných aj externých zainteresovaných strán o vnútornom systéme univerzity a jeho kontinuálnom rozvoji (webová stránka o vnútornom systéme <https://www.truni.sk/kvalita/vnutorny->

-system-kvality, kurzy na Moodle <https://moodle.truni.sk/course/index.php?categoryid=212>, ďalšie podujatia: <https://www.truni.sk/kvalita/aktuality>;

• **informovanie agentúry SAAVŠ o zosúladení vnútorného systému zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania TU so štandardmi SAAVŠ pre vnútorný systém dňa 4. 8. 2022** v súlade s § 37 zákona č. 269/2018 o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania,

• **dňa 16. 12. 2022 zaslanie komplexného materiálu žiadosti agentúre SAAVŠ o posúdenie súladu vlastného, inovovaného vnútorného systému zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania univerzity vrátane Implementačnej správy (podľa § 24 ods. 4 písm. b) zákona č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania.**

Na podporu vyššie uvedených činností smerujúcich k inovácii vnútorného systému TU, jeho funkčnosti a zvyšovania informovanosti sa na univerzite v rokoch 2021 – 2023 úspešne realizoval projekt s názvom **Inovácia vnútorného systému zabezpečenia kvality vysokoškolského vzdelávania Trnavskej univerzity rozvojom personálnych kapacít, revíziou vnútorných predpisov a aktov univerzity a systematickým vzdelávaním formou e-learningových kurzov (ITMS 312010BLB4).**

Jeho výstupmi sú posilnenie personálnych kapacít oddelenia analýz a stratégií v oblasti zabezpečovania kvality – vytvorenie jednej novej pozície a reprofiliácia existujúceho pracovného miesta, revízia vnútorných predpisov univerzity, ako aj vytvorenie e-learningových vzdelávacích kurzov na platforme Moodle.

V rámci projektu sa v dňoch 20. – 21. apríla 2023 tiež zrealizoval univerzitný workshop **Vzdelávanie orientované na študenta** s hlavnou prednášajúcou doc. PhDr. Hanou Marešovou, Ph.D., MBA, vedúcou Oddelenia stratégie a kvality a manažérkou riadenia kvality Univerzity Palackého v Olomouci, bývalou prorektorkou pre strategické plánovanie a kvalitu, ktorá priblížila koncept vzdelávania orientovaného na študenta a skúsenosti s aplikáciou na Univerzite Palackého v Olomouci i využívanie didaktických nástrojov, ktoré vedú k inovatívnym prístupom vo vzdelávaní orientovanom na študenta.

Informovanosť o vnútornom systéme je dôležitým prvkom vnútorného systému kvality. Výstupy realizovaného projektu priniesli e-learningové vzdelávacie kurzy a publikáciu, ktoré sú udržateľným zdrojom informácií v tejto oblasti.

Učitelia, nepedagogickí zamestnanci, študenti, partneri, zamestnávateľia, ale aj absolventi sú pozvaní k účasti na kurzoch, ktoré sú zamerané na informácie o vnútornom systéme a jeho implementácii, ako aj na kurzy podporujúce rozvoj odborných spôsobilostí a mäkkých zručností:

1. **Vnútorný systém zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania Trnavskej univerzity v Trnave – sprievodca aplikáciou vlastného vnútorného systému.** Lektorka: Adriana Krupová (<https://moodle.truni.sk/course/view.php?id=7455>)*
2. **Poznaj „svojo“ vysokoškolača.** Lektorka: Veronika Kohútová (<https://moodle.truni.sk/course/view.php?id=5534>)*
3. **Ako v Moodle testovať a hodnotiť študentov?** Lek-

tor: Milan Pokorný (<https://moodle.truni.sk/course/view.php?id=5537>)*

4. **Pracovný stres.** Lektorka: Kinga Izsóf Jurášová (<https://moodle.truni.sk/course/view.php?id=5535>)*

5. **Kriticky myslím – diskutujem – nehádzam sa.** Lektorka: Veronika Kohútová (<https://moodle.truni.sk/course/view.php?id=7472>)*

6. **Úspešná prezentácia.** Lektor: Milan Štrbo (<https://moodle.truni.sk/course/view.php?id=5536>)*

* Prihlasovanie cez MS Office 365 tlačidlo a prostredníctvom prihlasovacích údajov TUID a hesla rovnakého ako pre vstup do ostatných univerzitných informačných systémov

Ďalším z výstupov projektu, ktorý prispieva k informovanosti o vnútornom systéme je elektronická verzia publikácie **Vnútorný systém Trnavskej univerzity v Trnave** v slovenskom jazyku a **The Internal System of Trnava university** v anglickom jazyku, obe dostupné na odkaze: <https://www.truni.sk/kvalita/vnutorny-system-kvality>, v časti C.

Nemenej významným zdrojom informácií o vnútornom systéme je webová stránka <https://www.truni.sk/kvalita/vnutorny-system-kvality>, kde záujemci nájdu priame kontakty na zodpovedné osoby za vnútorný systém; v tlačenej forme sú zdrojom základných informácií plagáty o vnútornom systéme umiestnené na jednotlivých fakultách a na rektoráte TU.

Adriana Krupová

Hľadanie Boha: Udelili sme čestný doktorát Abrahamovi Skorkovi

Rok a pol po návšteve pápeža Františka zavítal na Slovensko jeho osobný priateľ rabín Abraham Skorka. Trnavská univerzita tomuto svetovo uznávanému odborníkovi udelila 10. mája 2023 čestný doktorát za jeho prínos k rozvoju židovsko-kresťanského dialógu a medzináboženského dialógu a tolerance v oblasti vedy a pedagogiky.

Trnavská univerzita je na Slovensku nositeľkou židovsko-kresťanského dialógu, napríklad od roku 2016 ponúka vzdelávací program Otvárame dvere. Udelením čestného doktorátu rabínovi Abrahamovi Skorkovi tak univerzita pokračuje vo svojich početných teologických, kultúrnych a spoločenských aktivitách v židovsko-kresťanských vzťahoch. „Profesor Skorka nám pripomenul, že dialóg znamená postaviť sa na miesto toho druhého. Dialóg nás vedie k empatii. Kebyže dokážeme porozumieť druhým, nestávalo by sa toľko zlých vecí, akými sú vojny, násilie či iné prejavy extrémizmu,“ vysvetľuje proktor Trnavskej univerzity profesor Miloš Lichner, SJ. Udelenie čestného doktorátu Abrahamovi Skorkovi má na Slovensku upozorniť na väčšiu úlohu dialógu vo vzájomnom spoločenstve.

Čestný doktor Trnavskej univerzity – rabín Abraham Skorka. Foto: Barbora Likavská.

Kto je Abraham Skorka?

Rabín Abraham Skorka v súčasnosti pôsobí ako hlavný výskumník pre židovské štúdiá a židovsko-katolícke vzťahy na Georgetownskej univerzite v americkom Washingtone, D. C., ktorá je jednou z najprestížnejších univerzít v USA. Má dlhoročné skúsenosti z Latinskej Ameriky, kde sa venoval aj židovskému právu a bol riaditeľom rabínskej školy. V rokoch 1996 – 2008 a 2010 – 2017 pôsobil ako rektor a tiež ako profesor židovského a rabínskeho práva v Latinsko-americkom rabínskom seminári. V slovenčine mu vyšiel spoločný rozhovor s pápežom Františkom O nebi a zemi.

Blahoželal aj Svätý Otec František

„Potešilo ma, že Trnavská univerzita vám udeľuje doktorát honoris causa, čím pripomína váš prínos v rozvoji židovsko-kresťanského a medziná-

Nebezpečenstvo totálnej vojny. Ako ovládnuť svoje sklony?

Jedným z najväčších problémov, pred ktorými dnes ľudstvo stojí, je nepochybne úroveň násilia v našej spoločnosti a nebezpečenstvo totálnej vojny medzi národmi a skupinami ľudí. Vojna dnes skutočne zabíja každý deň tisíce ľudí. Okamžite sa vynára táto otázka: Čo máme robiť, aby sme ovládli svoje násilné sklony? Ako máme presmerovať svoju energiu do konštruktívneho konania a do budovania vzájomnej úcty a priateľstva? Otázka bude ešte zložitejšia, ak sa spýtame: Ako to, že pri všetkom pokroku vo vedecko-technickej sfére, ktorý odkrýva štruktúry subatomárnych častíc, sekvenciu a kvartérnu štruktúru deoxyribonukleovej kyseliny a možnosti umelej inteligencie, ľudstvo nevie nájsť cestu k dôstojnému spolunažívaniu? Zdá sa mi, že vylúčenie Boha z našich životov alebo všeobecnejšie, popieranie vyššej moci, často premieňa život na nezmyselný chaotický stav, v ktorom sa diktátori snažia nahradiť Stvoriteľa. Očaria ľudí svojimi cha-

rizmatickými výzvami, ktoré útočia na ich najhoršie inštinkty.

Boh Biblie je opísaný v slovách proroka Jeremiáša (Jer 10,10) ako „PÁN je pravý Boh, on je Boh živý“. Možno by sa to malo preložiť ako „PÁN Boh je Bohom života“. Treba rozumieť, že ľudské bytosti môžu viesť dialóg s Bohom iba v nehmotných aspektoch svojho života. Kniha Genezis (Gn 2,7) rozpráva, že Boh dal život prvej ľudskej bytosti tým, že vdýchol „dych života“ do neživej ľudskej podoby urobenej z prachu zeme. Z toho môžeme poznať, ako to videli rabíni, že v každej ľudskej bytosti možno nájsť niečo nebeské. Výzvou v našom živote, keď každý z nás spoznáva, kým je, je objaviť nádheru tej Božej iskry, ktorou sme boli stvorení.

Sigmund Freud mal možno pravdu, že predstava Boha, ktorú má mnoho ľudí, často nie je ničím iným, ako psychologickou projekciou ich vnútornej potreby uctievať nejakú modlu. Preto Ámos povedal, že Boha treba hľa-

Rabín Skorka (tretí sprava) s rektorom René Bílikom (druhý sprava), prorektorom Milošom Lichnerom, SJ (tretí zľava) a významnými hosťami pred bustou zakladateľa historickej TU – Petra Pázmaňa. Foto: Barbora Likavská.

boženského dialógu a vašu podporu tolerancie v oblasti vedy a vzdelávania.“ Svätý Otec František listom z 27. apríla 2023 pozdravil svojho dlhoročného priateľa rabína Abrahama Skorku. List s erbom a podpisom pápeža bol oficiálne doručený na Apoštolskú nunciatúru a prečítaný počas udeľenia čestného doktorátu.

Hlava Katolíckej cirkvi píše: „Poznáme sa už mnoho rokov a vždy som

bol vďačný za vašu oddanosť dialógu, najmä dialógu medzi židmi a kresťanmi. Počas vašej 42-ročnej pedagogickej a akademickej aktivity ste pozitívne ovplyvnili dve generácie rabínov, ako aj katolíckych a protestantských teológov, pričom ste plne rešpektovali vedecké aspekty teológie.“ Pontifex v liste ďakuje Abrahamovi Skorkovi za dar priateľstva a múdrosti a myšlienkami sa vracia

k svojej návšteve Slovenska v septembri 2021, ktorej súčasťou bolo aj stretnutie so židovskou komunitou na Rybnom námestí. „Takéto stretnutia otvárajú dvere rozvoju vzájomných plodných vzťahov.“ Prinášame vám úryvok slávnostného príhovoru Abrahama Skorka pri preberaní titulu *doctor honoris causa* Trnavskej univerzity v Trnave.

Matúš Demko

dať. Alebo, ako hovorí žalmista (Ž 145,18): „PÁN je blízky všetkým, ktorí ho vzývajú, všetkým, ktorí ho vzývajú úprimne.“ V živote ako takom, je preto potrebné deň čo deň hľadať Boha. Aktívne hľadanie Boha je dôsledkom iného hľadania, ktoré musí človek podstúpiť. Známy argentínsky spisovateľ Ernesto Sábato uvažoval: „Človek sa vydáva do vzdialených krajín alebo vyhľadáva poznanie ľudí alebo skúma prírodu alebo hľadá Boha. Neskôr si všimne, že prelud, ktorý naháňal, bol on sám.“ Keď človek nájde sám seba, keď on alebo ona vidí svoje bytie bez veľkoleposti či melodrámy, vtedy môže vo svojom duchovnom jadre otvoriť priestor na stretnutie sa s Bohom.

Freudovská predstava, že mentálnym cvičením môže človek ovládnuť svoje deštruktívne nutkanie a vytvoriť niečo vznešené, čo nazýva kultúrou, vedie k otázke: „Prečo by to mal jednotliviec robiť, ak nakoniec, ako hovorí sám Freud, takýto proces sebaobmedzovania prináša len bolesť?“ Na túto otázku by som mohol odpovedať tak, že stav ľudstva zlepšuje práve kultúra spoločnosti.

Ak však ľudská existencia nemá transcendentný rozmer, ako by povedal Kazateľ (1,9.14), tak na ničom nezáleží, čo bolo, to aj bude, keďže všetko je márnosť, všetko je zbytočné. Nedostatok hlbokej religiozity vedie k existenčnej prázdnote, ktorá môže priviesť ľudí k hrôzostrašnému správaniu. Úsilie o nezmyselnú grandióznosť – ako je túžba dobyť iné krajiny, vlastníť obrovské bohatstvo či dosiahnuť slávu – sa stáva fanatizmom. Tí, čo sú takto posadnutí, sa preto dočasne cítia ako modly. Tento sebaklam naplňa náš svet ohňom a deštrukciou.

Na jednej strane vidíme veľký rozvoj vedy a techniky. Na druhej strane vidíme generácie, ktoré vytlačujú Boha zo svojho života a s ním aj spravodlivosť, milosrdenstvo a dobro, ktoré sú tým, čo si Stvoriteľ od ľudstva želá. Je na každom z nás, aby sme hľadali pána pevnosti, ktorá je v plameňoch. Aby sme sa pokúsili vnímať jeho zámery a obrátili sa k nemu tak, ako to pred tisícročiami urobil Abrahám. Abrahámov dedičstvo ostáva pre nás všetkých naďalej výzvou, aj v súčasnosti, aj do budúcnosti.

Docentka Viera Peterková

Slovenka roka 2023 v kategórii Vzdelávanie

V ankete Slovenka roka v kategórii Vzdelávanie zvíťazila doc. Ing. Viera Peterková, PhD., dekanica Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity. Príprave učiteľov sa venuje už viac ako 22 rokov. Je spolugarantkou študijných programov zameraných na učiteľstvo biológie a teóriu biologického vzdelávania. Jej životným krédom sú otvorenosť, úcta, pokora, tolerancia a zodpovednosť. Čerstvo sa stala aj predsedníčkou Klubu dekanov vysokých škôl SR.

Žiješ úspešné obdobie. Priaznivci a kolegovia ti vyjadrili podporu a v jednom roku si sa stala Slovenkou roka, znovuzvolenou dekanou Pedagogickej fakulty TU a predsedníčkou klubu dekanov. Ako to vnímaš?

Veľmi si vážim podporu všetkých priaznivcov, kolegov, študentov a blízkych, ich mnohopočetné gratulácie a kladné vyjadrenia k mojej

práci. To, že sa v jednom roku spojili voľby dekana, voľby predsedu klubu dekanov a moja nominácia v ankete Slovenka roka, vnímam skôr ako náhodu. Každú z týchto volieb som vnímala oddelene, vždy s iným dôvodom pre prijatie nominácie a s inou zodpovednosťou za jej výsledok. A to, že všetky skončili úspešne, vnímam ako veľkú poctu, ale zároveň i záväzok.

Čo znamená status Slovenka roka? Dobrá otázka, to by som asi mala ešte len zistiť ☺. Ja som hrdá Slovenka, odkedy vnímam realitu života, som aj hrdá Trnavčanka. Mimochodom

v ankete boli tento rok nominované štyri Trnavčanky a dve vo svojich kategóriách, zvíťazili. Víťazstvo v ankete je spojené nielen so slávnostným galavečerom, vecnými cenami, ale stala som sa členkou VIP klubu Sloveniek. V ňom budem mať určite príležitosť spoznať veľa inšpiratívnych žien Sloveniek a možno aj nadviazať nové zaujímavé priateľstvá a spoluprácu, možno aj osožnú pre našu univerzitu.

Ako prebiehala príprava televíznej ankety? Čo predchádzalo samotnému vyhodnoteniu súťaže, ktoré sme mohli vidieť na televíznych obrazovkách?

Anketa bola veľmi dobre organizovaná, najmä vďaka pani Janegovej zo *Star production*. Po prijatí nominácie sme sa prvýkrát stretli už vo februári na tlačovej konferencii, na ktorej boli predstavené všetky nominantky. V marci sa uskutočnilo fotenie a nakrúcanie nominantiek v hoteli *Royal Palace* v Turčianskych Tepliciach. V máji bola vernisáž našich obrazov v západnom krídle Bratislavského hradu. Počas trvania ankety sme boli predstavované na stránkach časopisu *Slovenka*, v katalógu *Slovenka roka*, v televíznych spotoch na RTVS. O výsledkoch vyhodnotenia ankety sme sa dozvedeli až priamo pri ich vyhlasovaní, počas televízneho vysielania zo Slovenskej filharmónie. Pre mňa osobne to bolo veľké prekvapenie, keďže som v našej kategórii tipovala inú víťazku.

Vyplývajú ti z výhry nejaké povinnosti?

Nie sú to reálne povinnosti, dostávam pozvánky na iné akcie organizované agentúrou *Star production*, napr. aktuálne na Slovenský deň kroja. A ako členka klubu Sloveniek sa budem môcť zúčastňovať aj na aktivitách spojených s udeľovaním ceny v ďalších ročníkoch ankety. Čo

ďalšie ma ešte čaká, zistím po prvom stretnutí klubu, ktoré bude v októbri.

Ako tvoje víťazstvo prijali kolegovia na fakulte?

Podpora mojich kolegov, ale aj študentov a absolventov našej fakulty a univerzity už počas ankety bola úžasná. A po vyhlásení výsledkov som naozaj mala čo robiť, aby som odpovedala na množstvá gratulácií, ktoré som dostala. Mnohí moji kolegovia prišli aj osobne s kvetmi a drobnými darčekom. Bola som úprimne prekvapená, koľko ľudí sledovalo moju nomináciu a zdieľalo so mnou radosť z víťazstva, dokonca aj panie upratovačky a kolegovia z vedľajšej kancelárie môjho „dočasného pôsobiska na Hornopotočnej ulici“. Ešte raz veľmi pekne ďakujem všetkým.

Bola si druhýkrát zvolená za dekanu pedagogickej fakulty. Na čo si za uplynulé dekanické obdobie najviac hrdá a aké sú tvoje ďalšie plány s fakultou?

Uplynulé obdobie začalo trochu netradične a vlastne jeho podstatná časť bola riadením v krízovom režime. Som veľmi vďačná všetkým kolegom a študentom za to, ako sa nám podarilo zvládnuť obdobie pandémie koronavírusu a prispôbiť sa rýchlo sa meniacim, náročným podmienkam na prácu.

Som hrdá, že sa nám spoločne podarilo obhájiť existenciu akademickej samosprávy na vysokých školách, že ma moji kolegovia a študenti podporovali pri protestoch a vystúpeniach na tlačových konferenciách, v školskom výbore NR SR, ale aj na Námestí slobody v Bratislave.

Som hrdá na to, ako sme spolu s našimi študentmi, absolventami a zamestnávateľmi zaktualizovali naše študijné programy. Teším sa, že sme v našich radoch privítali nových ko-

legov, ktorí doplnili naše personálne kapacity tak, aby sme boli schopní obhájiť dodržiavanie prísnych štandardov Slovenskej akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo.

Som vďačná, že aj v mojom funkčnom období sme zostali najsilnejšou súčasťou Trnavskej univerzity v Trnave, s rastúcou výkonnosťou v pedagogickom procese, ale aj v tvorivej činnosti. Aktuálne ma teší, že dobre zvládame aj rekonštrukciu našej budovy na Priemyselnej ulici a hoci pracovné podmienky v provizórnych priestoroch nie sú ideálne, všetky aktivity spojené s ukončením akademického roku prebiehajú štandardne.

Moje plány na nasledujúce obdobie som podrobne predstavila pri mojej kandidatúre, týkajú sa všetkých oblastí činnosti fakulty: vzdelávania, tvorivej činnosti, vonkajších vzťahov, priestorových, materiálnych a ekonomických podmienok fakulty a ľudských zdrojov a atmosféry na fakulte. V každej z týchto oblastí máme priestor na zlepšenie. Nechcem čitateľov zaťažovať ich podrobnou identifikáciou, ale spomeniem aspoň niektoré z nich. V oblasti vzdelávania ide napríklad o podporu nadaných študentov fakulty, rozšírenie ponuky programov celoživotného vzdelávania, rozšírenie ponuky predmetov realizovaných v cudzom jazyku a systematizáciu práce s absolventami fakulty. V oblasti tvorivej činnosti zvyšovanie potenciálu zamestnancov fakulty v publikovaní indexovaných publikácií a zvyšovanie podielu a objemu finančných prostriedkov získaných zo zahraničných grantových schém a fondov EÚ, ale aj vytváranie väčších vedecko-výskumných tímov a zlepšenie spolupráce pracovísk fakulty. V oblasti vonkajších vzťahov zvýšenie mediálnej prezentácie fakulty a zvýšenie uplatňovania vysoko erudovaných pedagógov zo zahraničia na realizáciu vybraných prednášok.

Naším dlhodobým najvýznamnejším plánom, ktorý vzhľadom na jeho trvanie, prakticky od presťahovania na Priemyselnú ulicu, v roku 2000, môžeme označiť aj za náš najväčší „sen“, je zmena sídla fakulty. Veľmi by som si priała, aby sme z podpory Plánu obnovy a odolnosti, v rámci spolupráce dvoch univerzít pôsobiacich

v Trnave, vo forme konzorcia, získali investičné prostriedky na zmenu sídla fakulty.

Aké povinnosti má predsedníčka klubu dekanov?

Predsedníčka klubu dekanov sa zúčastňuje na rokovaníach všetkých oficiálnych vysokoškolských reprezentácií: Rady vysokých škôl, Študentskej rady vysokých škôl, Slovenskej rektorskej konferencie. Má prístup k nim prerokovávaným ma-

teriálom a uzneseniam, je pozývaná aj na iné rokovania, na ktorých sa riešia otázky vysokoškolského vzdelávania, napr. na Úrad vlády SR, stretnutia so školskými odbormi a pod. Ako predstaviteľka združenia všetkých dekanov slovenských vysokých škôl má možnosť vstupovať do pripomienkových konaní rôznych legislatívnych dokumentov a zúčastňuje sa na rozporových konaniach k týmto dokumentom. Zvoláva stretnutia predsedníctva klubu, ako aj zasadnutia klubu, na ktorých sa členovia klubu vyjadrujú k aktuálnemu daniu vo vysokoškolskom prostredí. Na tieto stretnutia sa zvyknú pozývať aj predstavitelia ministerstva školstva, resp. organizácií, ktoré zastrešujú prerokované témy. Ja som už v mojom prvom funkčnom období pôsobila v predsedníctve klubu a naša úloha bola veľmi výrazná najmä pri novele zákona o vysokých školách. **Máš blízko k environmentálnym**

témam. Aké je tvoje „zelené“ správanie doma a ako v tomto zmysle ovplyvňuješ kolegov na pracovisku?

Každý z nás má možnosť zlepšiť svoje „zelené“ správanie a každý by mal prijať zodpovednosť za to, ako sa správa. Aj my doma sa o to veľmi snažíme a niektoré rozhodnutia prehodnocujeme aj vo vzťahu k ich vplyvu na životné prostredie. Svojich kolegov motivujem najmä v oblasti separácie odpadu, ktorý sme pred pár rokmi zaviedli na našej fakulte. Ako členka združenia Zóny bez pesticídov sa im snažím vysvetliť, že niektoré opatrenia, aj keď mnohokrát oveľa prácnejšie, majú dlhobojší a účinnejší efekt ako aplikácia pesticídov. Snažím sa aj, aby chápali potrebu zachovania biodiverzity a význam aj menej populárnych druhov na našej planéte.

Často sa stretávame s názorom, že naše úsilie o trvalo udržateľnú spoločnosť nemá význam, pokiaľ environmentálnu záťaž nezredukujú najväčší svetoví znečisťovatelia. Prečo by sme sa podľa teba nemali vzdávať ekologických aktivít?

Pravdaže vplyv svetových znečisťovateľov je vysoko významný. Avšak naše správanie, najmä preferovanie blahobytu, zvyšujúca sa individuálna spotreba a s ňou rastúci podiel odpadu sú tiež veľmi významným prispievateľom. A aj keď sa zdá, že ide o triviálnu tému, produkcia odpadov na Slovensku sa medziročne zvyšuje. Trnava, ako krajské mesto, sa v roku 2022 stala smutným rekordérom v tejto oblasti, s vyše 600 kg odpadu na jedného obyvateľa. A prečo sa nevzdávať environmentálnych a ekologických aktivít? Najmä preto, že aj naše výskumy dokazujú, že ľudia vedia, aké sú globálne environmentálne problémy, že ich poznajú a dokonca identifikujú aj vlastný vplyv na životné prostredie. Tak by mali mať záujem ich aj riešiť alebo prispieť k ich riešeniu, aby mohli pokojne spať. Aby mali čisté svedomie, že sa snažili urobiť maximum, že im záležalo na tom, čo bude ďalej, a to bez ohľadu na stratu komfortu alebo popularity. A to vlastne platí aj pre iné oblasti života, nielen vo vzťahu k ochrane prírody.

Za rozhovor ďakuje

Zuzana Martinkovičová

Prepojenie vzdelávania s potrebami praxe

Peter Guráň, Lenka Diener
Foto: archív autorov

Katedra sociológie Filozofickej fakulty TU realizovala v akademickom roku 2022/2023 úspešný pilotný projekt vzdelávacieho modulu zameraného na rozvoj prenositeľných pracovných kompetencií. Filozofická fakulta Trnavskej univerzity sa spoločne s Ostravskou univerzitou a Materiálovotechnologickou fakultou Slovenskej technickej univerzity zapojila do projektu Interreg s názvom Podpora prenositeľných pracovných kompetencií pre trh počas štúdia na vysokej škole (INTERREG V-A SK-CZ/2020/12).

Cieľom projektu bolo vytvoriť medzinárodný e-learningový vzdelávací modul pre študentov, ktorý sa zameriava na podporu a rozvoj prenositeľných kompetencií (mäkkých zručností) s ohľadom na zmeny prebiehajúce v súvislosti s trendmi Priemyslu 4.0 (trendy na trhu práce smerujúce k automatizácii a digitalizácii).

Výuková náplň vzdelávacieho modulu vychádzala z analýzy a vyhodnotenia zozbieraných dát o pracovných ponukách firiem a z fokusových skupín odborníkov v oblasti riadenia ľudských zdrojov v Čechách a na Slovensku. Na základe analýzy získaných dát spolupracujúcich univerzít boli vytvorené pilotné vzdelávacie moduly pre zimný a letný semester.

Počas akademického roka 2022/2023 katedra sociológie otvorila vzdelávací modul pre zimný semester zameraný na oblasť rozvíjania tímovej spolupráce, komunikácie,

INTERREG V-A
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

time manažmentu a sebariadenia. V letnom semestri sa vzdelávací modul zameriaval na oblasť analýzy a riešenia problémov, projektový manažment, adaptabilitu a flexibilitu, podnikavosť, prezentačné zručnosti a schopnosť vyjednávania.

Oba vzdelávacie moduly sú prakticky zamerané. Na ich vzniku a realizácii sa podieľali vyučujúci Katedry sociológie FF TU, ako aj vyučujúci z Katedry sociológie FF OU a MTF STU. Do procesu vzdelávania prispeli tiež odborníci z praxe, ktorí sa podielili o svoje skúsenosti a know-how a súčasne študentom poskytovali operatívnu spätnú väzbu pri riešení praktických zadaní.

Študenti mali možnosť pracovať počas vzdelávacieho modulu v medzinárodných online tímoch, a tak priamo rozvíjať svoje zručnosti a spoluprácu. V zimnom semestri sa počas výučby zameriavali na koordináciu tímu a spoluprácu na praktických zadaniach, ktoré im pripravovali rôzni manažéri z praxe špecializujúci sa na oblasť ľudských zdrojov, projektový manažment či oblasť marketingu. V letnom semestri mali študenti možnosť pracovať v skupinách na projektoch od štyroch konkrétnych zadávateľov z praxe (Mestská televízia Trnava, Mesto Trnava, Filozofická fakulta TU, Materiálovotechnologická fakulta STU).

Celoročné úsilie v rozvoji prenositeľných kompetencií u vysokoškolských študentov vyvrcholilo záverečným workshopom a tutoriálom v Ostrave v dňoch 6. – 7. júna 2023. V rámci tohto stretnutia odborný tím spoločne

Spoločné stretnutie študentov troch univerzít (Trnavská univerzita, Ostravská univerzita, Materiálovotechnologická fakulta STU) a komunikácia so zadávateľmi (Mestská televízia Trnava) na projektovej úlohe

s pozvanými hosťami z praxe zhodnotil 6 workshopov pre učiteľov, 10 tutoriálov pre študentov, videonahrávanie s 21 expertami z praxe, ako aj evaluáciu celého programu zo strany študentov, odborníkov z praxe a členov pedagogického tímu.

Pilotný vzdelávací modul zameraný na rozvoj prenositeľných pracovných kompetencií prebehol úspešne, priniesol mnoho nových podnetov a odporúčaní pre ďalšie vzdelávanie a prepájanie akademického prostredia s praxou. Počíta sa s jeho udržateľnosťou na ďalších päť rokov. Pre akademický rok 2023/2024 sa opätovne otvára výukový modul a odborný tím katedry sociológie má už naplánované nové zaujímavé tímové úlohy pre študentov zamerané na rozvíjanie ich prenositeľných kompetencií a následné úspešné uplatnenie sa na trhu práce.

Členovia projektu (zľava): Peter Guráň TU, Jarmila Blahová MTF, Aliana Cogieľ OU, Ivana Novotná MTF, Lucie Dokopulová OU, Lenka Diener TU, Martin Fero TU a Mária Schwarz TU.

Katedra klasickej archeológie je odborným garantom výstavby Archeoparku v Cíferi-Páci

V 2. storočí n. l. vznikla na pravom brehu malokarpatského potoka Gidra a na území dnešnej obce Cíferi-Pác germánska osada. Postavili ju vtedajší obyvatelia západného Slovenska – príslušníci germánskeho kmeňa Kvádov. Osada prosperovala a čoskoro sa stala centrom širšieho okolia. O jej význame svedčí prítomnosť vysoko postavenej vrstvy súdobej spoločnosti, ktorá sa stala akcelerátorom ďalšieho rozvoja. Ten vyvrcholil v 4. storočí, keď približne za vlády cisára Konštantína I. vzniklo na jej okraji ohradené veľmožské sídlo s príslušným remeselným okrskom. Na jeho výstavbe sa v relatívne pokojnom období neskorej antiky podieľal rímsky stavebný oddiel. Veľmožský dvorec disponoval všetkými základnými výmožnosťami rímskej kultúry bývania, medzi nimi napríklad podlažným vykurovaním pod maltovými dlážkami, kúpeľom s teplou vodou, okenným sklom a podobne.

Stavebný komplex postavili Rimania podľa plánu rímskeho architekta a s pomocou rímskych stavebných technológií. Nebýval v ňom však Riman, ale predstaviteľ kvádскеj spoločenskej elity. Nálezisko odzrkadľuje mimoriadnu intenzitu rímsko-germánskych vzťahov a mení nazeranie na spoločensko-ekonomický vývoj a na zmeny v kvádскеj spoločnosti v poslednej etape jej vývoja v stredodunajskej oblasti. Nie je to dávno, keď výsledky dlhodobého archeologického výskumu boli uceleným spôsobom prístupné vedeckej komunite v dvojzväzkovej monografii (V. Varsík/T. Kolník: *Cíferi-Pác. Eine spätantike Residenz im Quadenland. I – II.* Verlag Dr. Rudolf Habelt, Bonn 2021). Je veľmi potešujúce, že môžeme teraz informovať, že významné archeologické nálezisko bude prezentované aj širokej verejnosti v podobe archeoparku.

S myšlienkou prezentácie pre verejnosť vyšiel už v 70. rokoch minulého storočia vtedajší vedúci výskumu v Cíferi-Páci Titus Kolník. V bezprostrednom susedstve sa vtedy stavala diaľnica medzi Bratislavou a Trnavou a T. Kolník sa snažil presadiť dostavbu odpočívadla, na ktorom by významná lokalita mohla byť prezentovaná. Vtedy sa to nepodarilo. Z iniciatívy súčasného starostu obce Cíferi Maroša Sagana vznikol v roku 2016 Projekt prezentácie rímsko-germánskej usadlosti v Cíferi-Páci. Autormi boli architekti J. Minaroviech a R. Panáček, za odbornú stránku zodpovednosť prevzal archeológ V. Varsík. Inovovaný materiál sa stal súčasťou žiadosti o projekt s názvom Spoloč-

né dedičstvo od Rimánov po klenoty Veľkej Moravy, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou v rámci programu Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika. Na českej strane získala obec Cíferi silného partnera v obci Modrá neďaleko Velehradu, ktorá má bohaté skúsenosti s prevádzkovaním úspešného a navštevovaného archeoskanzenu zameraného na Veľkú Moravu.

V Cíferi-Páci má projekt s termínom dokončenia v novembri 2023 dve ťažiskové zložky. Prvou je rekonštrukcia stavby mlyna a zostavenie expozície Od prvých roľníkov po Veľkú Moravu, odborným garantom je Matej Ruttkay (Archeologický ústav SAV). Druhou je výstavba vlastného archeoparku, ktorého odborným garantom je V. Varsík (Trnavská univerzita, AÚ SAV). V rámci archeoparku je navrhnutá výstavba troch budov, ktoré majú prezentovať hlavné stránky života v germánskej osade a v neskoroantickom veľmožskom sídle. Rímsky životný štýl bude ilustrovať kamenná budova kúpeľa a drevená stavba s portikom. Domácu „barbarskú“ stavebnú zložku bude zastupovať germánska zemnica. Hospodárske zázemie doplnia aj výrobné objekty ako hrnčiarska pec či tkáčske krosná. Archeopark sa nachádza v areáli kúpaliska v Páci a na trase cyklistického chodníka pozdĺž potoka Gidra. Archeopark výrazne doplní kultúrnu infraštruktúru regiónu a prehĺbi spoluprácu na poli ochrany kultúrneho dedičstva.

Vladimír Varsík

Festival rozhlasovej hry

Samuel Král'

Foto: Gabriela Magalová

Vďaka spolupráci Rozhlasu a televízie Slovenska a Trnavského samosprávneho kraja zavítal 25. až 27. apríla 2023 do Trnavy a na našu univerzitnú pôdu festival rozhlasovej hry. Z trojdňového programu zahŕňajúceho prednášky, besedy, hry i hudbu sme sa vybrali aj na odborný seminár o aktuálnych trendoch v rozhlasovej hre na Slovensku, ktorý sa konal v Pazmaneu.

Toto zaujímavé podujatie otvoril online odkaz doc. Mgr. Andrey Hanáčkovej, Ph.D., vedúcej Katedry divadelných a filmových štúdií Filozofickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, jednej z mála inštitúcií v Českej a Slovenskej republike, ktoré sa fenoménu rozhlasového vysielania venujú v komplexnosti výskumu a teórie. So záujmom sme si vypočuli videoprezentáciu, v ktorej pani docentka hovorila o aktuálnych trendoch v rozhlasovej tvorbe a neostýchala sa komentovať a porovnávať ani spoločensko-politické prostredie v našich krajinách, ktoré je tiež výdatným zdrojom inšpirácie pre námety rozhlasových hier.

Nasledovala prezentácia hudobného dramaturga Matúša Wiedermanna, nielen o tom, že ambientné zvuky prírody či domácnosti dokážu vytvoriť hudbu rovnako ako symfonický orchester. V programe sa prezentovali aj ďalší významní odborníci – autor rozhlasových hier a zdravotný klaun v jednej osobe Ján Mikuš, doktorka Juliána Mináriková a Mgr. art. Patrik Kolenčík z Fakulty masmediálnej komunikácie Univerzity

Odborný seminár o aktuálnych trendoch moderovala Hana Rodová

sv. Cyrila a Metoda v Trnave, ktorí podujatie obohatili svojimi inovatívnymi príspevkami a názormi.

Srdečne ďakujeme usporiadateľom, partnerom a všetkým zúčastneným. Tešíme sa na budúce!

Poučenia o láske vo frazeologickom materiáli

Kedykoľvek sa každému z nás (a nielen mladým ľuďom) môže stať, že ho *zasiahne Amorov šíp*. Že sa – nefrazeologicky povedané – zaľúbi.

V rímskej mytológii sa boh lásky volá Amor, v gréckej Eros. Takisto ako rímsky Amor aj Eros je často zobrazovaný ako pekný mladý muž s napätým lukom a šípmom, vznášajúci sa na zlatých krídlach. Vojtech Zamarovský v knihe *Bohovia a hrdinovia antických báji* hovorí o ňom ako o Afroditinom synovi, „ktorý vládne nad všetkým a všade... a koho zasiahne svojou strelou, ten podľahne láske, nech

mu už prinesie radosť či starosť alebo oboje. Skúsenosti s láskou tiež vysvetľujú, prečo po ňom ľudia túžia a prečo ho ospevujú i preklínajú“.

Aj naši predkovia mali s láskou svoje skúsenosti, a neboli len pozitívne. Vo frazeologickom materiáli nám v úsloviach uchovali mnohé pravdy. Niektoré sú notoricky známe, ale sú aj také, ktoré sa dnes už tak často nepoužívajú, použijem jeden:

Hoci odpoly hnilé, keď je len srdcu milé – píše sa v Zátureckého zbierke. V preklade: keď Amor napne šíp, aj to, čo sa zdá

niekomu nepekné, zaľúbencovi sa zdá byť pekné, milé.

Silu lásky zachytáva krátké porekadlo: *Láska nemá zákazu*. Daro budeme zaľúbencovi predostierať racionálne dôvody, prečo jeho výber nie je vhodný, jeho pohľad bude vždy iný.

Láska ale neprináša iba pozitíva. Dávno vieme, že *láska nie je bez trňov...* Tak ako prináša vzletné pocity, prináša i množstvo problémov, prekážok, bolesti.

A čo ak sa niekto v láske sklame? Netreba sa dlho trýzniť. V databáze príslovia a porekadiel nachádzame overené riešenie. Menej známe porekadlo tvrdí: *Odpadne jeden kvet, nastane iných päť*.

Študentské naj...

V tejto rubrike vám chceme predstaviť pozoruhodné výkony našich študentov v ktorejkoľvek oblasti ich tvorivej činnosti. V sérii článkov predstavujeme profily tých, ktorí svojimi odbornými prácami potešili nielen pedagógov svojej katedry, ale sa predstavili aj ako svojrázne a originálne osobnosti, mladí odborníci s potenciálom a sľubnou vedeckou perspektívou.

Prvým z nich je **Mgr. Patrik Jakubek z Katedry slovenského jazyka a literatúry PdF TU**, ktorý za svoju jazykovedne orientovanú diplomovú prácu **Urbanonymia mesta Sered' a jej didaktická transformácia** získal v roku 2023 Cenu dekanu.

V čom jeho práca prevyšovala tie ostatné? V posudku školiteľa J. Hladkého vyberáme: „Diplomová práca *Urbanonymia mesta Sered' a jej didaktická transformácia* už predstavuje rozsiahlu analyticko-interpretáčnu onomastickú štúdiu. Diskurzívne v nej hodnotí doterajšie (aj najnovšie zahraničné) práce a klasifikácie urbanoným a na pozadí vlastného výskumu rekonštruuje vývin legislatívy (a tým aj štandardizácie) v tejto skupine vlastných mien. Podstatná časť práce sa zameriava na rekonštrukciu onymickej situácie a fungovania urbanoným v Seredi v jednotlivých obdobiach, a to aj v nadväznosti na vtedy platné predpisy o pomenúvaní verejných priestranstiev. Osobitnú pozornosť venuje analýze neštandardizovanej urbanonymie a jej vzťahu k štandardizovanej urbanonymii. P. Jakubek o. i. prezentoval schopnosť získavať overiteľný onymický materiál, ale i schopnosť analyticko-synteticky a interpretačne spoľahlivo ho hodnotiť a napokon formulovať vlastné závery. Vďaka viacdimenzionálnemu spracovaniu téma získala podobu uceleného a vyváženého textového konštruktu, ktorého časti sú uplatniteľné v ďalšej odbornej prezentácii. Diplomová práca bola navrhnutá na udelenie Ceny dekana PdF TU za vynikajúcu diplomovú prácu.“

Takto špecificky jazykovedne orientované práce sa nezaobídu bez archívneho výskumu. Diplomant vychádzal najmä z archívneho fondu s názvom *Okresný národný výbor v Seredi*, ktorý obsahuje aj rôzne sprievodné výročné správy, menné výpisy, súpisy volebných obvodov, tzv. kádrové posudky či urbanistické štúdie venujúce sa rozvoju mesta s nákresemi o výstavbe sídlisk, kanalizácií či plynofikácii. Fond bol doplnený aj o zápisnice z čias Rakúsko-Uhorska, prvej Československej republiky a vojnového Slovenského

Dekanka PdF TU Viera Peterková odovzdáva Cenu dekana za diplomovú prácu absolventovi Patrikovi Jakubekovi. Foto: archív P. Jakubeka.

štátu. Podčiarknuť treba i fakt, že práca skúmajúca urbanonymy sa nemohla kreovať z bohato rozpracovaného teoretického podložja, pretože samotný pojem urbanonym sa oficiálne začal používať až na sklonku 20. storočia. Keďže práca vznikla na Pedagogickej fakulte TU, autor v poslednej kapitole práce ponúka didakticky rozpracované návrhy vyučovacích jednotiek, v ktorej sa dajú jeho výskumy využiť na hodinách slovenského jazyka a literatúry so žiakmi sekundárneho vzdelávania, pričom jazykovednú problematiku prepája s inými predmetmi (dejepis, zemepis, výtvarná výchova, občianska náuka a podobne).

Mgr. Patrik Jakubek od septembra 2023 pôsobí ako doktorand Katedry slovenského jazyka a teórie komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, pričom gro vedeckej činnosti bude vykonávať v Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV. Nášmu študentovi želáme veľa síl, trpezlivosti a kreativity v jeho vedeckom raste a našim čitateľom ponúkame časť diplomovej práce Patrika Jakubeka.

spracovala - gm-

Slovník termínov na pochopenie odborného textu

Onomastika je vedný odbor, ktorý skúma vlastné mená.

Urbanonymá možno definovať ako vlastné podstatné mená, ktoré pomenúvajú sídelný alebo nesídelný objekt situovaný v katastrálnom území toho-ktorého mesta. Ako vlastné meno daný mestský objekt identifikuje, individualizuje a z hľadiska mestskej štruktúry mu priznáva odtienok dôležitosti a jedinečnosti. Rozlišovať treba dedikačné urbanonymá (honorifikačné) a orientačné. Dedikačné urbanonymá (honorifikačné) sú tie,

ktorých motivácia vzniku súvisí s umelou snahou osláviť dajakú osobnosť, skupinu alebo historickú udalosť (napr. Ulica Matice slovenskej, Hollého námestie, Partizánska lúka). Orientačné urbanonymá sú tie prvotné a súvisia napr. s profesijno-remeselnou činnosťou obyvateľstva, charakterom oblasti (vodstvo, pohoria) alebo charakterom danej ulice (napr. Trnavská cesta, Kováčska ulica, Hornádska ulica, Krátka ulica).

Onymia je súbor vlastných mien na istom území v istom jazyku v istom období.

JAKUBEK, Patrik. *Urbanonymia mesta Sered'a jej didaktická transformácia.* Diplomová práca. Trnava: PdF TU, 2023.

Častá zmena dedikačných seredských urbanoným, súčinne realizovaná s príchodom nových vládnych garnitúr a nových politických ideí, čo koniec koncov možno vymedziť prelomovými rokmi 1918, 1939, 1948 a 1989, však v mnohých prípadoch stála za paralelnou existenciou dvoch názvov viažucich sa na jeden mestský priestor, ktoré boli vo väčšine prípadov vo vzťahu starší názov – nový názov. Takto sa vyskytovali tvary Hlavné námestie – Masarykovo námestie, Kostolná ulica – Petrovská ulica či Štefánikova ulica – Ulica Československej armády. Spomenuté príklady dokonale dokumentujú nielen už niekoľkokrát spomínanú spoločenskú hodnotu vlastného mena a jeho silný komunikačno-identifikačný potenciál, no taktiež snahy nahrádzať zaužívané tvary motivačne prázdnyimi návrhmi, ktoré sa nakoniec nezrealizovali a viedli k zachovaniu pôvodného názvu, resp. k jeho neskoršej reštandardizácii.

Dedikácia urbanoným mesta Sered'a sa vo veľkej miere realizovala v snahe motivovať názvy verejných priestranstiev podľa mien osobností z politicko-kultúrneho spektra. Až na jeden príklad, a to je štandardizovaný názov Fándlyho ulica v roku 1991, boli ostatné urbanonymá motivované menami osobností bez akéhokoľvek regionálneho významu či významu pre mesto. Taktiež nenachádzame ani motiváciu podľa zahraničnej osobnosti a klasifikačný stupeň religiozity, ktorý pripadal do úvahy najmä po roku 1989, je zastúpený len v minimálnej miere. Naopak, najväčšia miera motivácie vychádza z mien spisovateľov, a to až pri 32 % urbanoným z celkového počtu honorifikačných urbanoným. Druhou podstatnou líniou, ktorá sa plne zrealizovala v súbore urbanoným, je línia zachovania tzv. tradičných názvov. Ulice, ktoré sa z časového dáta charakterizujú ako najstaršie a ktoré tvorili základ mesta už od polovice 19. storočia, si dokázali až na jednu výnimku, ktorou je pôvodná Mydlárska ulica (dnes Uli-

ca SNP), zachovať svoje prvotné tvary, a tým aj pôvodnú sémantickú motiváciu až do súčasnosti. Ide o názvy ulíc vychádzajúce z pracovného zamerania obyvateľstva (Garbiarska, Hrnčiarska, Mlynárska, Pekárska, Pivovarská a Vojanská). Vo všeobecnosti ale môžeme konštatovať, že pri spoločensky neangažovaných názvoch ulíc, parkov a námestí nebola z diachrónneho hľadiska vo veľkej miere tendencia premenúvať už stanovené názvy na iné zo skupiny neangažovaných. Ak sa takáto tendencia objavila, predovšetkým sa realizovala v rovne neangažovaný názov → angažovaný názov (napr. v roku 1948 Železničná ulica → Gottwaldova ulica). Tradičiu možno istým spôsobom badať aj v roku 1991, keď sa pri prehodnotení a premenovaní urbanoným zo socialistického obdobia pristúpilo k návratu k pôvodným názvom vytvoreným ešte v časoch prvej Československej republiky, a to konkrétne v prípade urbanoným Námestie 1. mája → Námestie slobody, Gottwaldova ulica → Železničná ulica, Panelové sídlisko → Dolnomajerská ulica. Z detailnejšieho skúmania motivačného rozvrstvenia súčasných urbanoným je jasné, že za najčastejšiu motiváciu v skupine spoločensky neangažovaných urbanoným boli v Seredi využité blízkosti objektov, resp. smerovanie k nim (30,1 %), rôznorodé vlastnosti ulice (30,1 %) a smerovanie k najbližšej usadlosti (12 %). Naopak, počas celého vývinu urbanoným, a teda ani v súčasnosti, nie je badateľná žiadna motivácia späť s vtáctvom či iným živočíchom. V minimálnej miere bola zastúpená aj motivácia podľa etnicity – len jediný raz v období rakúsko-uhorskej monarchie, keď sa vyskytoval popri úradnom názve Molnár utcza (maď., preklad: Mlynárska ulica) variantný tvar Zsidó utcza (maď., preklad: Židovská ulica). V teoretickej časti načrtnutý trend systematizovaného využívania rastlinných motívov pri tvorbe súčasných urbanoným je prítomný aj v meste Sered'.

Hlavné námestie v Seredi na historickej pohľadnici z roku 1930.
Zdroj: PETROVIČ, R. – MATIS, J. *Sered' na starých obrázkoch.* Sered' 2005, s. 20.

Za Jánom Drdulom

S pocitom hlbokého smútku a úprimnej účasti som prijala správu o úmrtí nášho bývalého kolegu, priateľa, prvého dekana Pedagogickej fakulty obnovennej Trnavskej univerzity v Trnave, doc. RNDr. Jána Drdula, CSc.

Pán docent sa narodil v Dolnej Krupej a s touto obcou a Malými Karpatmi zostal spojený celý život, keďže sa venoval skúmaniu spoločenských chrobákov, najmä na tomto území. Po ukončení ľudovej školy v rodnej obci v roku 1944 pokračoval v štúdiu na trnavskom gymnáziu a neskôr na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Tu v roku 1969 nadobudol titul doktora prírodných vied, obhájil dizertačnú prácu a v roku 1987 získal aj vedecko-pedagogickú hodnosť docent.

Jeho profesijná kariéra sa začala na jedenásťročnej strednej škole v Žiline v roku 1956, neskôr pôsobil na stredných školách v Turčianskych Tepliciach a Púchove. Tam spoznal aj svoju manželku Alžbetu, s ktorou v roku 1960 spojil svoj život a vychovali spolu štyri deti. Neskôr sa vrátil do Trnavy, kde od roku 1964 pôsobil na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského so sídlom v Trnave a neskôr aj v Bratislave. Jeho spätosť s Trnavskou univerzitou sa začala ešte pred jej obnovením. Bol jedným z tých, ktorí sa v máji 1992 stretli v byte profesora Jozefa Šimon-

čiča, aby sa dohodli „ako ďalej“ s budúcnosťou univerzitného vzdelávania v Trnave. Bol jedným z tých, ktorí bez ohľadu na výsledok, na politickú situáciu a neistotu, pracovali na vzniku a rozvoji Trnavskej univerzity a jej Pedagogickej fakulty. Bol skrátka našou súčasťou, vzorom, jedným z nadšných zakladateľov, prvým dekanom našej fakulty.

Ja osobne som pána docenta Drdula spoznala v roku 2000, keď som nastúpila na Pedagogickú fakultu TU. Ustráchaná, po trojročnej materskej dovolenke, som prišla na katedru biológie, ktorú v tom čase viedol, aby som sa s ním a profesorom Alfrédom Trnkom dohodla na mojom budúcom pôsobení na fakulte. Hneď odhalil moje rozpaky a podporil ma najprv tým, že rovnako ako ja, má dvojčatá a neskôr, keď zistil, že sa tiež venujem spoločenským chrobákom, naša debata nadobudla úplne iný, priateľský rozmer. V tomto duchu naša spolupráca pokračovala, a aj keď v roku 2002 ukončil pracovný pomer na fakulte, pri každej príležitosti, stretnutí, či už náhodnom alebo organizovanom, vyjadroval

Doc. RNDr. Ján Drdul, CSc. (*2. 7. 1933 Dolná Krupá – †12. 8. 2023 Trnava), dekan Pedagogickej fakulty TU v rokoch 1992 – 1998. Foto: Archív Ústavu dejín TU.

mne aj našej fakulte podporu a obdiv. Tak to bolo aj na mojej inaugurácii za dekanu fakulty, keď som mala príležitosť opäť mu poďakovať za možnosť pracovať pre našu fakultu.

Jeho srdečná a priateľská povaha zostanú navždy súčasťou našej histórie. Jeho študenti, jeden z nich pôsobí na našej katedre doteraz, pokračujú v jeho práci a rozvíjajú jeho poznatky. Vážený pán docent, úprimne Vám ďakujem za všetko, čo ste pre našu fakultu urobili, najmä za Vašu odvahu, statočnosť a obetu pri jej zakladaní. Česť Vašej pamiatke!

Viera Peterková

Tri otázky pre Andreu Nitkovú, predsedníčku Nezávislých kresťanských odborov Slovenska na TU

1. Môžete predstaviť Základnú organizáciu NKOS na TU?

Základná odborová organizácia, ktorá patrí do Zväzu pracovníkov školstva a vedy Nezávislých kresťanských odborov Slovenska, pôsobí na Trnavskej univerzite v Trnave už 18 rokov. Predsedníčkou Základnej organizácie NKOS som od januára 2023, čomu predchádzala voľba na členskej schôdzi v decembri 2022.

2. Informujte našich čitateľov o činnosti NKOS na TU...

Odborová organizácia sa aktívne podieľa na ochrane práv, na vytváraní lepších pracovných podmienok aj nad rámec Zákonníka práce, rieši podnety zamestnancov a pod. Ale nie je to len o práci. Aj tento rok napr. plánujeme jednodňový výlet pre členov aj nečlenov našej organizácie. Napriek tomu si mnoho zamestnancov nevedomuje veľký význam a dôležitosť odborovej organizácie na pracovisku. Verím, že počet našich členov sa bude

zvyšovať i napriek neoprávnenej obave mnohých stať sa členmi odborov. Základná organizácia zastupuje záujmy všetkých zamestnancov, čo sa môže niekedy zdať neférové voči aktívnym členom. Preto sme sa na zasadnutí predsedníctva našej základnej organizácie 16. mája 2023 okrem iného zhodli na tom, že budeme

poskytovať zvláštne benefity členom ZO NKOS. A v tomto trende mienime pokračovať. Zatiaľ sme sa rozhodli každému členovi, ktorý bude k 31. decembru 2023 minimálne tri roky členom odborov, poskytnúť príspevok na kultúrne a športové podujatia.

Tento rok je dôležitý pre odborovú organizáciu, pretože sme predložili rektorovi TU návrh Kolektívnej zmluvy na roky 2024 – 2025 a čaká nás kolektívne vyjednávanie. Je to dôležitý dokument, bez ktorého by veľa výhod, ktoré mnohí zamestnanci považujú za samozrejmosť, nebolo zabezpečených.

3. Ako sa môžu záujemcovia prihlásiť za člena NKOS?

Členstvo v našej odborovej organizácii je dobrovoľné. Chceme vyzvať všetkých zamestnancov, ktorí majú záujem o členstvo a o aktívnu tvorbu lepších podmienok na prácu, aby sa stali našimi členmi. V prípade otázok ma kontaktujte na tel. čísle 033/5939349 alebo mailom na andrea.nitkova@truni.sk, nkos@truni.sk.

Pripravil: Bohumil Chmelík

Novinky z fakulty zdravotníctva a sociálnej práce

Prof. MUDr. Bohumil Chmelík, PhD., oslávil životné jubileum 85 rokov

Martin Rusnák
Foto: Barbora Likavská

V lete 2023 oslávil významné životné jubileum – 85 rokov popredný vysokoškolský pedagóg, lekár, politik, manažér, básnik a znalec histórie prof. MUDr. Bohumil Chmelík, PhD., ktorý je zároveň aj dlhoročným členom redakčnej rady nášho časopisu a aktívnym prispievateľom.

Prof. MUDr. Bohumil Chmelík, PhD. (nar. 12. augusta 1938 v Trnave) – lekár, vysokoškolský pedagóg, politik, básnik, publicista a čestný občan Mesta Trnavy

Ako poslanec Národnej rady SR významne prispel k znovuoobnoveniu Trnavskej univerzity v Trnave. Ako riaditeľ nemocnice v Trnave podporil projekt zvyšovania kvality starostlivosti o pacienta, čo nakoniec viedlo k založeniu katedry manažmentu na tejto škole. V spolupráci s Univerzitou v Scrantone, USA, a za podpory prof. Vladimíra Krčméryho, rozvinul vzdelávanie v tejto oblasti. Kolektív

pod jeho vedením pripravil viacero učebných textov a vydával časopis s uvedenou tematikou. Ako emeritný profesor naďalej zostáva v aktívnom kontakte s katedrou verejného zdravotníctva a univerzitou, kde je členom edičnej rady univerzitného časopisu.

V umeleckej činnosti sa prejavil ako básnik – autor zbierky duchovných poetických textov *V šere ticha* (Trnava, Trnava 2003), bibliografie *Sedem textov* (Trnava, Trnava 2008), básnického textu *Démon kys'* (Trnava, Trnava 2016). Zároveň sa dlhodobo zaoberá tvorbou sochára Jána Koniarka. Občianske združenie Trnavské fórum '89, kde je Bohumil Chmelík predsedom, sa stalo spoluvydavateľom monografie *Sochár Ján Koniarek* (2007).

Vážený pán profesor, vzácny priateľ, naše prvé stretnutie bolo na konci uplynulého storočia, keď sme sa zoznámili na pôde Výboru pre zdravotníctvo Národnej rady SR. Umožnil si zorganizovať stretnutie riaditeľov nemocníc v Častej-Papierničke, venované zvyšovaniu kvality zdravotníckej starostlivosti. Podporil si projekt US AID v Trnavskej nemocnici, zameraný na rovnakú tému. To sú len niektoré zo spomienok na činy, ktoré si vykonal pre Slovensko. Mnoho študentov, sestier a lekárov, ktorí aj pod Tvojím vedením získavali vzdelanie, dnes poskytujú svoje služby v oblasti zdravia a zdravotníctva. V mene všetkých priateľov, kolegov a študentov Ti želám veľa ďalších rokov v zdraví, aby sme sa mohli tešiť z Tvojej prítomnosti na stretnutiach katedry i mimo nej.

Ad multos annos!

Umelá inteligencia v rukách lekára a učiteľa

Téma umelej inteligencie zaplňa stránky serióznej i menej zodpovednej tlače a médií. „Uhorková sezóna“ je vďačným obdobím, keď sa čitatelia na pláži alebo pri vode radi oboznámia s nebezpečnými následkami jej používania. Tak máme okrem medvedov, volieb a žralokov ďalšiu hororovú tému.

Ale čo je to „umelá inteligencia“? V angličtine má názov „Artificial intelligence“, v skratke AI. Avšak výraz „intelligence“ neznamena len opak hlúposti. Väčšinou sa prekladá ako „spravodajstvo“. Tak máme napríklad „epidemiological intelligence“, t. j. epidemiologické spravodajstvo, alebo CIA „Central Intelligence Agency“, teda Ústrednú spravodajskú službu. Tak nemal by preklad *artificial intelligence* radšej znieť „umelé spravodajstvo“? Neviem, ako to mysleli tí, ktorí prišli s týmto novým výrazom, ale AI má veľa spoločného so spravodajstvom. Okrem iného umne narába s informáciami, ktoré obsahuje globálny priestor internetu. Nechcem byť jazykovým reformátorom a už vôbec sa miešať do profesie, ktorá mi nie je vlastná, teda informatiky a matematiky. Uspokojím sa s chápaním AI ako postupu, ktorým stroje, počítače riešia zložité úlohy s efektívnym použitím obrovského množstva údajov.

Skutočne sa treba báť umelej inteligencie? Ovládnú stroje ľudstvo? Budú hrozbou pre civilizáciu? To sú otázky, na ktoré nemám odpoveď. V takýchto prípadoch sa obraciam k skúsenostiam z minulosti a rád by som sa s nimi podelil s čitateľmi. V prvom zamestnaní po promócií na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského som nastúpil na Kliniku pľúcnych chorôb a tuberkulózy. Práca s pacientami vyžadovala vypísať prijímací protokol a prepúšťaciu správu. Zvyčajne dokumenty v rozsahu jednej, niekedy aj viacerých husto písaných strán. Používal sa písací stroj značky *Consul*. Všetci sme tak písali, okrem o generáciu staršej kolegyne – uznávanej docentky. Tá všetko tvorila rukou a hovorila nám: „Vy mladí ničíte *ars medici* používaním strojov.“ Onedlho prišli do nemocnice na Kramáre počítače, medicínske umenie však nezaniklo, aspoň dúfam. Proti počítačom sa, samozrejme, zdvihla vlna odporu. Dnes je už ťažko nájsť ambulanciu alebo nemocnicu bez počítačov. Nahradili dokonca aj recepty, v zdravotníckych zariadeniach pečiatku lekára (dôkaz statusu a dôležitosti) nahradil elektronický podpis. Zmenila sa tým podstata medicíny?

V osemdesiatych rokoch som sa zúčastnil na projekte, ktorý sa snažil o využitie počítača na podporu stanovenia diagnózy. Nazývali sme to umelou inteligenciou, aj keď

dnes to môže znieť trúfalo. V laboratóriu, kde sme vyšetrovali funkciu pľúc, sme za pomoci inžiniera, odborníka na počítače, vytvorili program, ktorý popísal a vyhodnotil krivku výdychu, určil jej parametre a napísal slovnú interpretáciu. Dnes je takýto program súčasťou prístrojov, interpretuje aj iné zložité krivky, napríklad EKG. Nenadobudol som dojem, že by sa tým ohrozila medicína.

Uvádzam tieto spomienky preto, aby som dokumentoval, že sa nestotožňujem s obavami o osud ľudstva v súvislosti s umelou inteligenciou. Naopak, predpokladám, že táto technika pomôže zvýšiť kvalitu služieb, ktoré poskytujú zdravotníci. Prispieje k zníženiu omylov v diagnostike a liečbe, a tým posilní bezpečnosť pacienta. Pomôže naplniť sľub, ktorý sme dali na promócií v zmysle Hippokratovej prísahy, že vo svojej činnosti budeme podporovať vzdelávanie a poznatky vedy v prospech pacienta. Mnohí učitelia sa obávajú zvýšenej možnosti plagiátorstva u študentov (aj keď niektorí politici sa plagiátorstvom chvália). Je to oprávnená obava, ale je to zároveň šanca pre dôsledný dialóg so študentom, v ktorom zorientovaný pedagóg ľahko odhalí podiel samostatného, kritického a tvorivého myslenia.

Ešte jedno pozitívum vidím v rozumnom využití umelej inteligencie v našej práci – prekonávanie jazykovej bariéry. Dnešné prekladače sú už teraz na takej vysokej úrovni, že umožňujú komunikovať so svetom, čítať cudzojazyčnú literatúru, aj publikovať. Jeden z mojich učiteľov, profesor Keyfitz, mi pred mnohými rokmi povedal, že elektronická komunikácia (vtedy to bol e-mail) je užitočná len vtedy, keď máš čo povedať. To je pravda, na ktorú často zabúdame. Podobne to je asi aj s umelou inteligenciou. Pri používaní Chat GPT opakovane zisťujem, že vôbec nie je jednoduché naformulovať rozumnú otázku tak, aby som dostal užitočnú odpoveď. Nie je to však vina stroja, ale moja. Túto súvahu uzatváram s tým, že som rád, že technika mi ponúka pomoc aj vo forme umelej inteligencie. Je len na mne, ako ju využijem. Skôr ako umelej inteligencie sa obávam jej opaku – prirodzenej hlúposti.

Martin Rusnák

Ilustrácie k článku sú vybrané umelou inteligenciou na tému umelá inteligencia a lekár

Prví absolventi programu counseling absolvovali štátne záverečné skúšky

TFTU

Tento rok, 6. júna 2023, ukončili štúdium štátnou záverečnou skúškou prví absolventi študijného programu counseling. Úspešnými štátnicami získavajú absolventi bakalársky titul v odbore sociálna práca.

Počas troch rokov sú študenti pripravovaní na sprevádzanie ľudí v rôznych záťažových situáciách. Okrem teoretických znalostí z oblasti sociálnej práce sa u nich kladie dôraz na praktický tréning v oblasti sebazpoznávania a získavania zručností v nedirektívnom sprevádzaní. Súčasťou nácvikov a praktických cvičení sú efektívne praxe, ktoré každý rok študenti spolu s pedagógmi absolvujú počas víkendov v niektorej z partnerských organizácií. Tento rok bola prax realizovaná posledný májový víkend v Rodinkove – Beluských Slatinách.

Viera pokrstených dozrieva aj v neskoršom veku

Kňaz, jezuita, vysokoškolský pedagóg ThDr. Ján Ďurica, SJ, PhD., a predovšetkým človek s veľkým milujúcim srdcom sa narodil 30. júla 1943 v Hriňovej, v krásnom kraji pod Poľanou v okrese Detva a tohto roku oslávil životné jubileum 80 rokov. Keďže je Ján Ďurica stále aktívny na akademickej pôde, kde vyučuje na Univerzite tretieho veku TFTU (UTV) vo viacerých ročníkoch a špecializáciách, priblížil nám v krátkom rozhovore fungovanie tejto formy štúdia a prezradil, ako vníma študentov na UTV.

20

Na Univerzite tretieho veku Teologickej fakulty TU pôsobíte od jej vzniku. Ako takéto štúdium prebieha?

Áno, od počiatku otvorenia štúdia Univerzity tretieho veku, popri prednášaní denným študentom, mi dekan Teologickej fakulty TU zveril úlohu zodpovedného za toto štúdium v spolupráci s Ing. Miroslavou Fabianovou. Podmienkou prijatia na štúdium UTV je maturita alebo ďalšie akademické vzdelanie. Začínali sme základným trojročným kurzom. V prvých ročníkoch sa študenti mohli zoznámiť s vybranými úvodmi do Svätého písma Starého zákona, potom v pokračovaní úvodov do Nového zákona a liturgiky, základnej a systematickej teológie, morálnej teológie, cirkevných dejín a ďalších disciplín. V prednáša-

ni na našej UTV pokračujú aj teraz predovšetkým pedagógovia a profesori Teologickej fakulty TU, ale i ďalší. Po skončení základného kurzu absolventi dostanú certifikát na slávnostnej promócií od predstavených Teologickej fakulty TU počas slávenia Eucharistie.

Poslucháči Univerzity tretieho veku majú možnosť po skončení trojročného základného kurzu prihlásiť sa na rôzne špecializácie. Ktoré sú to?

Po absolvovaní základného kurzu si zo špecializácií mohli vybrať duchovné cvičenia vo všednom dni. Taktiež máme vyučujúcich, ktorí ponúkajú prednášky o cirkevných otcoch, vybrané kapitoly cirkevného práva, ako aj aktuálnosť života púštnych otcov, úvod do kresťanskej filozofie

a ďalšie. V súčasnom zimnom semestri pribudli tri špecializácie – mariológia, ktorú vedie prorektor TU prof. Miloš Lichner, SJ, teológia kresťanského Východu, ktorú prednáša Dr. Ivan Moďoroš, a ja budem prednášať kurz prehĺbenie chápania liturgie.

Máte v rámci vašich špecializácií aj svoju tzv. „srdcovku“?

Mojou „srdcovkou“ sú ignaciánske duchovné cvičenia, lebo v nich si možno usporiadať celý svoj život (Duchovné cvičenia, 21), súhrnom všetkých poznatkov v novom rozmere meditovaním nad vybranými úryvkami Písma k očisteniu zranení alebo chýb v doterajšom konaní na získanie, resp. posilnenie pokoja a radosti v duši.

Dospelí, a najmä tí vo vyššom veku, sú určite vďační študenti. Čo je pre Vás najväčšia motivácia pri vyučovaní seniorov?

Poslucháči UTV na TF TU vždy veľmi túžili po doplnení si poznatkov z rôznych teologických disciplín. Obdivoval som ich záujem a pozornosť na prednáškach. Bolo to vidieť aj na ich záverečných prácach na konci semestra. Tie si mohli a môžu aj teraz ľubovoľne vybrať z tých disciplín, ktoré im pomohli rozšíriť obzor vedomostí alebo prehĺbenie viery, ale i vyriešenie problémov, s ktorými si v živote nemohli poradiť, spôsobom osobných rozhovorov. Niektorí sa báli písať, tak som ich povzbudil, že toto štúdium nemá byť strachom, ale radosťou, lebo môžu objaviť niečo, čo by potrebovali vedieť. Veď k tomu môže povzbudzovať vedomie, že život kresťana ma byť radosťou zvestí – Evanjelium, a práve to sa dá v Evanjeliách nájsť, lebo v nich je vrchol Božieho zjavenia.

Páter ThDr. Ján Ďurica SJ, PhD., obľubuje literatúru, no jeho najväčšou láskou navždy ostane „Kniha kníh“ – Biblia, ktorej sa venoval aj vo forme prekladu Jeruzalemskej bibliie. Foto: Barbora Likavská.

Darí sa Univerzite tretieho veku TF TU naplniť účasť pokrstených veriacich v systéme tzv. kresťanského vzdelávania dospelých?

Záujem o vzdelávanie dospelých kresťanov v teologických disciplínach na UTV je jeden zo spôsobov, ktorý umožňuje, aby poznatky a viera pokrstených dozrievala aj v neskoršom veku. Samozrejme, že tých možností je ešte viac. Avšak UTV v rozbehnutom programe v kresťanskom vzdelávaní dospelých napomáha účinnejšie sa angažovať laikom s ukončeným štúdiom na UTV vo farnostiach a duchovných spoločenstvách.

Za rozhovor ďakuje

Jana Blusková

Letná škola židovsko-kresťanských vzťahov 2023: Druhý ročník úspešne za nami

Druhý ročník Letnej školy židovsko-kresťanských vzťahov v Košiciach sa uskutočnil v dňoch 9. – 12. júla 2023. Podujatie sa realizovalo v rámci projektu Židovsko-kresťanských štúdií na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity v spolupráci s Historickým ústavom SAV, Židovským kultúrnym inštitútom v Bratislave a Filozofickou fakultou Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ktorá letnú školu hostila. Na podujatí sa zúčastnilo 25 účastníkov z rôznych cieľových skupín, ktorí sa aktívne podieľajú na rozvíjaní vzájomnej židovsko-kresťanskej spolupráce.

V rámci programu letnej školy odzneli hodnotné prednášky o interpretácii Svätého písma v judaizme a v kresťanstve. Pútavé výklady boli doplnené diskusiami o ranocirkevnej interpretácii Svätého písma, o rabínskej literatúre a o židovskom práve, o kultúrnom dedičstve ako o médiu dialógu a o súčasnom stave židovsko-kresťanských vzťahov vo svete a na Slovensku.

Účastníci sa zoznámili s interpretáciami žalmu 150 zo

strany biblistov, rabínov a cirkevných otcov. Počas prijatia v sídle Košickej eparchie vladyka Cyril Vasil, SJ, ocenil zámer letnej školy, ktorá napomáha a posilňuje vzájomné vzťahy medzi židmi a kresťanmi na Slovensku. Prednášky boli doplnené exkurziou do kláštora premonštrátov v Jasove, kde ich sprevádzal opát Martin Štrbák, O. Praem a predstavil im vzácne hebraiká uchovávané v knižnici. Návštevu košických synagóg završilo prijatie v sídle Židovskej náboženskej obce Košice.

Košický arcibiskup a predseda Konferencie biskupov Slovenska Bernard Bober vyjadril počas prijatia radosť nad prehlbujúcimi sa vzťahmi medzi oboma náboženskými spoločenstvami. Povzbudil organizátorov k pokračovaniu letnej školy v Košiciach.

Letná škola židovsko-kresťanských štúdií je súčasťou dlhoročného projektu Otvárame dvere – židovsko-kresťanský dialóg na Slovensku.

www.truni.sk

Verejné dišputy k návrhu novely Trestného zákona

Ivana Mokrá

Foto: Michaela Moravčíková

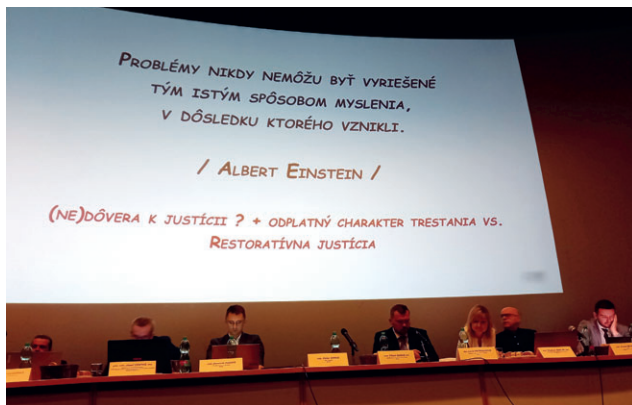
Súčasnou odbornou, ale aj laickou verejnosťou zaznieva čoraz častejšie výrazná kritika vyvstávajúca zo súdnej praxe, ktorá je spojená s ukladaním v početných prípadoch neúmerne vysokých trestov. Osobitne možno túto skutočnosť citlivejšie vnímať aj s poukazom na výšku trestných sadzieb ukladaných v prípade odsudzovania páchatelov za drogovú trestnú činnosť.

Aj kvôli nevyhnutnosti začleneniu a posilneniu prvkov restoratívnej justície spájajúcej sa s pozitívnym aspektom progresívnejšieho a modernejšieho nazerania na trestnú politiku v štáte a v neposlednom rade najmä v súlade s európskymi štandardmi, bola nedávno vypracovaná novela Trestného zákona, ktorá bola po takmer dvojročnom legislatívnom procese predložená do Národnej rady SR.

ktoré v predmetnej oblasti trestného práva môžeme očakávať, pripravilo Ministerstvo spravodlivosti SR v spolupráci s Právnickou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave odborné podujatie s názvom Verejné dišputy k návrhu novely Trestného zákona. Záujem o podujatie, ktoré sa uskutočnilo 25. apríla 2023 v Kine Hviezda sprevádzala prezentácia navrhovaných zmien v zákone zástupcami jednotlivých profesií, podieľajúcich sa na formovaní a vykonávaní trestnej politiky (sudca, prokurátor, probačný a mediálny úradník, zástupca Zväzu väzenskej a justičnej stráže, zástupca advokátskej obce, zástupca akademickej obce, zástupcovia ministerstva spravodlivosti), ktorí sa na tvorbe návrhu novely Trestného zákona podieľali.

Osobitne kladne vyznievala skutočnosť, že odbornú prednášku ukončila diskusia, v rámci ktorej mali možnosť zúčastnenej strany klásť otázky a vymieňať si poznatky nadobudnuté z aplikačnej praxe. Na tejto odbornej diskusii sa zúčastnila nielen akademickej obec Právnickej fakulty TU osobitne zastúpená Katedrou trestného práva a kriminológie, ale aj erudovaní odborníci z praxe v zastúpení sudcov Okresného súdu Trnava či členov Slovenskej advokátskej komory.

Vzhľadom na to, že v oblasti právnych predpisov upravujúcich odvetvie trestného práva môžeme očakávať výrazné zmeny, ktoré by mali s dôrazom na aktuálne proklamované hodnoty vytvorenia lepších legislatívnych predpokladov na ukládanie sankcií a resocializačných programov «na mieru» s dôrazom na náhradu škody, nápravu škodlivého následku trestného činu a dosiahnutie sociálneho zmieru medzi páchatelom a poškodeným, skvalitnenia priebehu trestného procesu, nie je vylúčené, že odborná diskusia tohto formátu nebola aj pre naďalej prebiehajúce skvalitnenie výučbového procesu študentov nateraz poslednou.

Na návrhu novely Trestného zákona sa okrem Ministerstva spravodlivosti SR spolupodieľali zainteresované právnické profesie, vrátane expertov akademickej obce a zástupcov občianskej spoločnosti, a to prostredníctvom 10 expertných skupín k jednotlivým vecným témam, ktoré zastrešilo kolégium ministra spravodlivosti. Členmi kolégia boli zástupcovia Najvyššieho súdu SR, Generálnej prokuratúry SR, Ministerstva vnútra SR, Slovenská advokátska komora, ad hoc sudca Európskeho súdu pre ľudské práva a viacerí zástupcovia akademickej obce.

Aj vzhľadom na nastavený vysoký vzdelanostný štandard s dôrazom najmä na získanie vyššieho povedomia o aktuálne prebiehajúcom legislatívnom procese a zmenách,

Dejiny jednej budovy – prednáška o histórii súčasného sídla Právnickej fakulty TU

Pri príležitosti 25. výročia obnovenia činnosti Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave prijala pozvanie prednášať o histórii súčasného sídla PF TU Mgr. Linda Osyková, PhD., z Historického ústavu Slovenskej akadémie vied. Prednáška Dejiny jednej budovy sa uskutočnila 27. apríla 2023 v knižnici právnickej fakulty za prítomnosti študentov, pedagógov a vzácných hostí – otca prednášajúcej, ktorý je synom staviteľa budovy, Františka Osyku, v sprievode jeho manželky.

L. Osyková sa vo svojej prednáške venovala politike rozvo-

Históriu súčasného sídla Právnickej fakulty TU predstavila Linda Osyková. Foto: Ingrid Lanczová.

25 rokov očami Fedora Gála

Pri príležitosti osláv 25. výročia obnovenia činnosti Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave prijal pozvanie prednášať a diskutovať s našimi študentmi doc. Ing. Fedor Gál, DrSc. Podujatie sa uskutočnilo 4. mája 2023 a pozostávalo z neformálnej časti pri obede, počas ktorého sa študenti zoznámili s Fedorom Gálom a diskutovali. Následne sa presunuli do knižnice, kde mali študenti aj vyučujúci možnosť vypočuť si inšpiratívne myšlienky prednášajúceho, ktorý formou zamyslení a osobno-profesijných príbehov zhodnotil spoločenský vývoj za posledných 25 rokov na základe kľúčových udalostí národných dejín 20. storočia. Ako jeden z lídrov revolúcie v novembri 1989 a predseda Verejnosti proti násiliu porozprával študentom zaujímavosti tohto obdobia vrátane zrodu Trnavskej univerzity. Ako jeden z pôvodcov

ja infraštruktúry v prvej Československej republike (zameranej najmä na bývanie, zdravotníctvo a školstvo), pričom spomenula tiež vtedajšie zákony na podporu výstavby. Priblížila výstavbu budovy na účely Okresnej nemocenskej poisťovne (10. september 1931 – 10. september 1933) vrátane procesu kolaudácie a následne predstavila jej architektov, Jaroslava Linharta (1875 – 1936) a Františka Faulhammera (1897 – 1985), ako aj stavebnú firmu Rudolfa Sterna, zlikvidovanú v procese arizácie, pričom sám Stern bol internovaný v pracovnom a koncentračnom tábore v Seredi, kde bol nútený stavať baraky. Poskytla tiež informácie o svojom starom otcovi, staviteľovi Františkovi Osykovi, a fotografie z jeho archívu.

Funkcionalistická budova slúžila takmer sedemdesiat rokov na zdravotné účely, pričom od roku 1998 v nej začala pôsobiť obnovená PF TU a v roku 2002 bola vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku. Po prednáške nasledovala diskusia, napr. o charakteristike funkcionalistického štýlu na príklade budov bratislavskej a trnavskej právnickej fakulty, o zaujímavých architektonických detailoch našej fakulty či o zachovaných pôvodných prvkoch v interiéri.

Adriana Švecová, Ingrid Lanczová

Vrba-Wetzler Memorialu, s osobnou skúsenosťou s koncentračným táborm, sa venoval tiež problematike extrémizmu, kolektívnej pamäti, dialógu či širším filozoficko-existenčným otázkam, sebe vlastným charizmatickým a intelektuálnym spôsobom.

Ingrid Lanczová

Fedor Gál (uprostred) obklopený študentmi. Foto: František Hanušiak.

Letná škola práva pre stredoškolačkov

V dňoch 21. – 22. júna 2023 sa na pôde Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave konal tretí ročník Letnej školy práva pre stredoškolačkov. Účastníci oboch termínov mali možnosť vypočuť si tri prednášky, ktoré pripravili naši študenti pod dohľadom nášho vyučujúceho, Mgr. Samuela Rybníčkara, PhD. Študenti Ema Ďudáková a Roman Debnár sa v prvej prednáške venovali problematike (ne)rozpustenia politických strán súdom. Oliver Čuba a Martin Pogádl sa v druhej prednáške venovali riešeniu susedských sporov a ponúkli tiež účastníkom možnosť vyskúšať si simulovaný súdny spor. Tretia prednáška sa pod vedením Tamary Dávidovej a Enary Könözyovej

orientovala na ochranu ľudských práv v médiách a pokuty za zásah do nich. Účastníkov prišli navštíviť aj sudkyne, JUDr. Erika Čanádiová z Najvyššieho súdu SR a JUDr. Anita Filová z Najvyššieho správneho súdu SR, ktoré im porozprávali o ich práci v súdnictve. Vecné ceny pre najaktívnejších účastníkov poskytlo vydavateľstvo Wolters Kluwer. Vďaka finančnej podpore Nadácie SPP bolo pre účastníkov pripravené občerstvenie, obed a v prípade záujmu aj ubytovanie v Trnave. Obom podporovateľom ďakujeme. Taktiež vyslovujeme veľkú vďaku všetkým, ktorí sa podieľali na príprave tohto vydatého podujatia.

Enara Könözyová – Ingrid Lanczová

Čo vás čaká v novom akademickom roku

Tak ako každý rok, ani tento sa s nami určite nudiť nebudete. Chystáme pre vás niekoľko podujatí, na ktorých vás všetkých srdečne budeme očakávať. Jednou z nich bude aj minifestival príležitostí, ktorý bol veľmi úspešný aj minulý školský rok. Na minifestivale si budete môcť vypočuť rôzne prednášky, či už o Erasme alebo o kluboch, Q a A so skúsenými a podobne. Môžete sa tešiť aj na kreatívnu zónu, ktorá nesmie chýbať ani tento rok – všetky vaše výtvary si následne budete môcť nechať ako spomienku na tento úžasný deň. Taktiež budú k dispozícii stánky, kde nebude chýbať ani naša ŠRTU, ďalej ELSA, Naša právnická, Metoikos, Poradenstvo a, samozrejme, aj fotokútik a ďalšie iné zábavné aktivity, ktoré si nemôžete nechať ujsť. Ďalej plánujeme pokračovať aj s vianočným stromčekom prianí a kávou za názor.

Kluby, ktoré budú dostupné a ktoré pre vás chystáme

Čo sa týka už existujúcich klubov, naďalej budú fungovať kluby bojových umení, šachový, basketbalový, futsalový, hip-hopový. Taktiež aj klub Dungeons & Dragons, lezecká stena, debatný, volejbalový, filmový, florbalový, literárny, a aj klub plávania. Okrem vypísaných pribudnú ďalšie: nový hudobný klub (band), dramaticko-divadelný klub, klub flag futbalu. Obnovený bude aj jogový klub. Ďalej pribudne aj výtvarný klub, ktorý bude ako pre začiatočníkov, tak aj pre pokročilých, ktorí si budú chcieť svoje zručnosti vylepšiť. Zimný semester bude za-

meraný hlavne na suchú techniku, teda na kresbu.

Hudobný klub (band), zaručí na našej škole hudobné umenie a výsledkom práci v klube, okrem nacvičovania, bude krásne záverečné vystúpenie. Dramaticko-divadelný klub bude spolupracovať priamo s Divadlom Jána Palárika v Trnave, ktoré nám poskytne priestory na nacvičovanie a na finálnu hru. Flag futbal je obdoba amerického futbalu, takže ide viac o kontaktný tímový šport, ktorý sa stáva čoraz populárnejším.

Pár viet na záver

Nezabudnite naďalej sledovať náš facebookový či instagramový profil, aby

ste boli v predstihu s informáciami o blížiacich sa alebo aktuálnych podujatiach. Ak máte nejaké otázky alebo vás zaujali udalosti a máte pocit, že viete priniesť ďalšie skvelé nápady, prípadne sa chcete stať členom ŠRTU, tak nás neváhajte kontaktovať na facebooku alebo na instagrame ŠRTU.

Izabela Tobolková
Ilustrácia: autorka

Andrej Gerhát: vašeň, túžba po poznaní a cieľavedomosť

Už v predchádzajúcom vydaní univerzitného časopisu ste si mohli všimnúť básnickú tvorbu pod názvom *Blankytné oči*, ktorej autorom je Andrej Gerhát. Teraz si môžete prečítať jeho tvorbu pod názvom *Lastovička*. Andrej je študentom psychológie a tento rok ukončuje bakalársky stupeň. Aby ste mali možnosť autora poézie lepšie spoznať, prípadne vás zaujíma, ako sa dostal k tvorbe, tak neváhajte a prečítajte si nasledujúci rozhovor.

24

Ak by si sa mal opísať tromi charakteristikami, ktoré ťa najviac vystihujú, tak ktoré by to boli?

Tri charakteristiky, ktoré ma najviac vystihujú, sú podľa mňa: moja vašeň – veľmi ľahko sa pre niečo nadchnem s neskutočnou intenzitou a vždy sa vkladám do vecí celým svojím srdcom; túžba po poznaní – reflektovaná či už v mojom štúdiu psychológie, v mojej viere, záľubách, či už sú to jazyky, knihy, história, bojové umenia atď.; a asi ako tretie by som povedal cieľavedomosť – som jeden z mála šťastných v tom, že viem, čo v živote chcem dosiahnuť, po čom v živote

túžim. Toto mi v mnohých chvíľach veľmi pomohlo.

Čo ťa priviedlo k písaniu básní?

Haha, na tomto sa vždy zasmejem, lebo to nebol zážitok, aký by si mohli ľudia predstaviť – osvietenie pri čítaní náhodne vybranej zbierky básní ani nič podobné. Mňa literatúra za mojich čias na gymnáziu totiž nikdy nebavila. K písaniu ma priviedol zo všetkých možných vecí pozoruhodne až film – *Dead poets society*. Myslím, že sa v tom období skombinovali moje emócie z pozerania tohto úžasného filmu (ktorý mimochodom v rúčne odporúčam každému čita-

teľovi) s emóciami, ktoré som vtedy prežíval. Keďže sa to odohralo v prvých mesiacoch covidu, viete si predstaviť, že tie pocity neboli výhradne iba pozitívne, a myslím, že moje začiatky s písaním sa veľmi intenzívne spájajú so zvládaním ťažkostí v mojom živote – so sebaláskou, osamelosťou a podobne.

Máš nejakého obľúbeného spisovateľa básní? Ak áno, koho a prečo?

Ak by som si musel vybrať, určite by boli v konverzácii zahrnutí Charles Baudelaire, Allen Ginsberg, Edgar Allan Poe či dokonca aj Charles Bukowski. Každý z nich sa ma totiž dotkol

svojou tvorbou v rôznych etapách môjho života a každého z nich si vďaka tomu istým spôsobom nosím so sebou dodnes.

Kto alebo čo je tvojou inšpiráciou? Môžeš to aj odôvodniť?

Povedal by som, že mojou inšpiráciou je to, čo inšpiruje k písaniu takpovediac každého básnika (nie že by som sám seba básnikom nazval, až tak ďaleko by som nezachádzal), a to je pocit nepotlačiteľného nátlaku emócií – či už radosti, smútku, lásky či bolesti, ktorý ak „nevykrvácate“ na papier, tak „vykrvácate“ vy sami. Rainer Maria Rilke raz povedal, že byť poetom je o nevyhnutnosti tvoriť, o neschopnosti žiť bez písania a bez poézie, a hoci zažívam momentálne dlhšie obdobie bez tvorenia, tieto chvíle boli najbližšie, ako som sa dostal k úplnému porozumeniu významu jeho slov či k tomu byť „skutočným básnikom“, dokonca aj podľa Rilkeho kritérií.

Aké sú tvoje vízie do budúcnosti

v rámci toho, čo študuješ, prípadne aj tvojich básní?

Čo sa budúcnosti týka, mojím najväčším cieľom je prednášať psychológiu, vedu, ku ktorej pociťujem nesmiernu lásku, na univerzite, dotýkať sa tým srdc ľudí a objavovať jej skryté a nepoznané zákutia. A bolo by, samozrejme, pekné, keby som sa na sklonku života mohol obzrieť späť s vedomím, že som zanechal svet o kúsok lepším miestom, než bol, keď som naň prišiel – či už sa mi to podarí skrz moju profesiu alebo moju tvorbu, to už má v rukách iba Pán Boh, no obe možnosti sú pre mňa krásnou predstavou.

Uvažoval si niekedy nad tým, že by si vydal knižku plnú tvojich básní?

Samozrejme, tá myšlienka mi už prešla hlavou niekoľkokrát, a aj napriek tomu, že je to myšlienka vskutku veľmi lákavá, je to buď strach, alebo moja vlastná sebakritika, či skôr strach spôsobený mojou sebakritikou, ktorý mi bráni ju plne rozvinúť. Ktovie, nechá-

vam dvere otvorené osudu, čo má byť sa stane, ako sa vraví.

Na záver by som sa chcela Andrejovi ešte raz poďakovať za rozhovor a prajem mu veľa úspechov v osobnom živote aj v básnickej tvorbe.

Izabela Tobolková

Foto: archív Andreja Gerháta

Lastovička

Čím je človek,
než len zhlukom častíc prachu?
Kto sa na nás díva,
kým neležíme v zemi?
Kto nás skutočne vidí?
Kto vidí mňa?
Iróniu filtra prirodzenej krásy.

Vidíš ma?
Som ako lastovička zimujúca na
nesprávnom mrazivom plote,
sediaca na niekdajších spoločných miestach,
ktoré ma dnes prúdmi zabíjajú,
akoby zabúdajúc na môjho peria imunitu.

Možno v spleti týchto spleť prázdnych,
nesplatných a nahých,
vínnych a nevinných,
prázdnych sudov
plných odsúdenia na zánik,
možno nachádza sa na dne vína kvapka.

Som však v spleti týchto spleť ciest
klbkom môjho stvorenia,
zahrávajúc sa so všetkými hranicami,
pýtajúc sa moria otázok.
Som však sudom prázdny,
či vínom plným osudu?

Kotúľam sa schodmi dole do pekla,
opakujúca sa téma môjho bytia,

vidno ju v odraze mojich zodratých podrážok,
v kaluži krvi putujúcej po spletitých cestách tejto Zeme.

Putujúc, ja a tieň zahalenej figúry v čiernom,
ktorá stala sa mi v tomto čase ženou,
vidím čoraz častejšie odraz vlastnej tváre nastavenej slnku,
ktorého lúče zahalili hnev chrliaci z tvojich úst.

Viem však, že v nedelu treba vstať o siedmej,
inak vyhnem sa konzumu,
Vaše oči už beztak prekročili rieku,
zakryté dvomi mincami tak,
ako boli zakryté celú tú dobu,
čo toľkí sa vám ich snažili otvoriť.

Preto beztak na otázky spletitých koreňov
všetkých prázdnych ciest plných hnilých stromov,
prázdnych, lístím posypaných prachu polí,
odpovedí nenájdem.

Preto si prikladám, nech vidím,
ležiac v prázdnom púštnom poli,
dve mince na moje unavené oči.
Aby som stratil zrak, a kochať sa mohol
najbližšie dekády potápajúceho sa slnka,
tieňmi hnilých stromov,
patriacich prázdnej ceste prázdnych duší,
a možno nakoniec,
aby som naučil sa obdivovať ich krásu.

Ako opustená lastovička,
ticho zimujúca na púšti.

Andrej Gerhát

Poznáme víťazov fotografickej súťaže LET(O)_2023

Fotografia Viktórie Humajovej (2. miesto)

Na výzvu organizátorov súťaže LET(O)_2023 zareagovalo 26 účastníkov. Svoje letné pohľady nám zaslali študenti všetkých fakúlt okrem teologickej fakulty. Prostredníctvom zaslaných fotografií sme nazreli do príjemných dovolenkových destinácií. Či už to bolo exotické Thajsko, slovenské hory alebo mestská turistika v európskych metropolách.

Súťažné príspevky hodnotila odborná porota v zložení Mgr. Barbora Likavská a Mgr. et MgA. Roman Gajdoš, PhD., a zo všetkých účastníkov vybrala nasledujúcich víťazov:

1. miesto: Samuel Jehlár, Právnická fakulta TU

2. miesto: Viktória Humajová, Pedagogická fakulta TU

3. miesto: Kristína Ikerová, Pedagogická fakulta TU

Srdečne blahoželáme!

Zuzana Martinkovičová

Fotografia Kristíny Ikerovej (3. miesto)

Absolventská stáž mi otvorila dvere do pracovného života

Začiatkom minulého roka som sa rozhodla, že si chcem rozšíriť poznatky a načerpať nové skúsenosti z učiteľského odboru, ktorý som vyštudovala. Cez webovú stránku erasmusintern.org som oslovila jazykové školy v zahraničí so záujmom práce ako učiteľka anglického jazyka. Vybrala som si akadémiu v menšom meste na juhu Španielska, ktoré sa nazýva Jerez de la Frontera a nachádza sa blízko hlavného mesta Andalúzie Seville.

Po príchode na akadémiu sme absolvovali tréning a úvodné školenie. Školenie avšak neskončilo len pri príchode. Naša mentorka a zároveň riaditeľka akadémie sa nám venovala počas celého pôsobenia na prijímajúcej inštitúcii. Pravidelne sme dostávali spätnú väzbu a rady, ako uplatniť naše poznatky v praxi. Povinnosťami každého internistu v tejto konkrétnej inštitúcii bolo pripravovať si plány vyučovacích hodín a následne ich realizovanie v podobe učenia žiakov

rôznych vekových kategórií; pozorovanie vyučovania našich kolegov a asistovanie im pri výučbe; opravovanie prác študentov; zhotovovanie hodnotení študentov či organizovanie stretnutí s rodičmi.

Táto stáž patrí k mojim najlepším rozhodnutiam v živote! Naučila som sa mnoho nového, ako napríklad: učenie podľa overených metodológií; využívanie zaujímavých softvérov a internetových programov; pripravovanie študentov na certifikované skúšky či využívanie zážitkových fo-

V uniformách v typickej triede. Foto: archív autorky.

riem vo vyučovaní, ktoré, verím, že aplikujem i v mojom budúcom pracovnom živote. Okrem profesionálnych zručností som posilnila i svoje osobnostné a naučila som sa, ako zvládať situácie, ktoré si vyžadujú flexibilitu a kreativnosť. Takisto som využila možnosť pobytu v cudzej krajine na to, aby som sa začala učiť nový cudzí jazyk a postupne sa zdomoľnila v jeho používaní.

Naviac som spoznala nových ľudí a mala možnosť pracovať s kolegami z celého sveta, ktorí sa stali mojimi novými priateľmi. Každodenná komunikácia v cudzom jazyku zvýšila moje sebavedomie a šance nadviazať nové kontakty. Taktiež mám nezabudnuteľné zážitky z cestovania, spoznávania cudzej krajiny, kultúry a jej zvykov.

Absolventská stáž mi otvorila dvere do pracovného života, s istotou a prehľadom, čo ma v budúcom zamestnaní čaká. Som veľmi vďačná za moje prvotné pracovné skúsenosti a bez váhania by som odporučila stáž absolvovať každému, kto sa chce po štúdiu ďalej profesionálne rozvíjať.

Jesika Pirová

Príbehy žien ukryté v ranonovovekých portrétoch

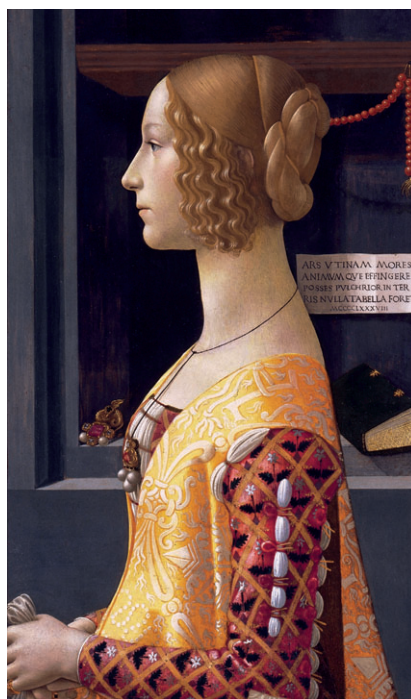
Príspevok odznel na odbornom kolokviu *Ženy v priebehu vekov*, usporiadanom Univerzitnou knižnicou Trnavskej univerzity 8. marca 2023.

Renesančné profilové portréty žien

V prostredí talianskej Florencie nastal zhruba v 30. rokoch 15. stor. radikálny posun v umení: okrem sformovania pravidiel lineárnej perspektívy bolo významným medzníkom vývoja i znovuzrodenie portrétu ako svojbytného žánru, inšpirovaného pamiatkami neskoroantického portrétneho sochárstva. Zatiaľ čo J. Burckhardt považoval profilové podobizne za dôkaz novej vážnosti a spoločenskej akceptácie každého jednotlivca, a najmä teda i žien (pretože v pomere k 5 mužským sa ich z obdobia zhruba 1430 – 1480 zachovalo až okolo 40), platnosť burckhardtovských socio-kultúrnych výsledkov sa kriticky prehodnocovala až zhruba o sto rokov neskôr. Podnetom bola štúdia J. Kellyovej z r. 1977, v ktorej položila zásadnú otázku „Mali aj ženy renesanciu?“ či „Bola renesancia aj pre ženy?“. P. Simonsová podobne ako P. Tinagli neskôr jasne preukázali, že profilové ženské portréty danej éry treba chápať ako diela hovoriace symbolickým jazykom: obsahujú vizuálne kódy vtedy platných spoločenských konvencií, silne podriaďujúcich ženy patriarchálnemu systému rodinnej dynastie, v ktorom mali naplniť svoju očakávanú životnú úlohu: stať sa nástrojom dôležitého aliančného spojenia dvoch popredných patricijských rodín a zabezpečiť pokračovanie rodu mužským dedičom.

Krása ženských cností je v profilových portrétoch vizualizovaná idealizovaním fyzických črt a okázalou nádherou jej odevu a šperkov: to evokuje dojem, že profilové portréty zobrazujú ženy v najdôležitejšej situácii ich života, ktorou bol v tradičnom rodinnom systéme sobáš. S ním bol previazaný rituál svadobného sprievodu, ktorým sa nevesta symbolicky aj reálne odoberala z pôvodnej rodnej domácnosti do domácnosti svojho manžela. Pre dievčatá a ženy,

ktoré svoj život trávili zavreté v domoch a palácoch s malými oknami a boli držané aj mimo zraku návštevníkov domácnosti, bol svadobný sprievod výnimočným priestorom, keď neboli neviditeľné, ba práve naopak – v mimoriadne dekoratívnom odevu, s náročne zapletenými vlasmi

D. Ghirlandaio: *Portrét Giovanny degli Albizzi, manželky Lorenza Tornabuoniho*. 1488. Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid. Foto: Ghirlandaio-Giovanna Tornabuoni cropped.jpg.

a s drahými šperkami (ktoré jej spravidla pred svadbou poslal budúci manžel) sú nevesty vedome a zámerne prezentované ako hlavné objekty pohľadov širokej verejnosti, stelesňujúc bohatstvo a rodovú prestíž svojej starej i novej rodiny. Na jednej strane objekt pohľadov, na strane druhej sama nevesta má v zmysle požiadaviek na ženské *decorum* sklopený zrak. Cudnosť je na ženských profilových portrétoch 15. stor. vyjadrená absenciou očného kontaktu spodobenej s divákom – chrániac

nielen samu ženu pred pokušením, ale najmä mužov pred potenciálnym nebezpečenstvom podľahnúť príťažlivosti ženského pohľadu. Ženy zobrazované na ranorenesančných profilových portrétoch sú tak na jednej strane pasívnymi objektmi – vystavené zraku a hodnoteniu dominantnej mužskej society, no súčasne sú ozdobou svojej rodiny a nositeľkami cti svojej rodiny. Napr. posmrtno objednaný **Ghirlandaiov portrét** fyzicky nevšedne krásnej manželky Lorenza Tornabuoniho – **Giovanny degli Albizzi** asi z roku 1486, ktorá predčasne zomrela počas svojho druhého tehotenstva. Obraz je zámerne vytvorený s maximálnou snahou o ilúziu reality priestoru v pozadí, aby tým zároveň diváka presvedčil aj o realite nevšednej Giovanninej fyzickej krásy.

Z tohto uhla pohľadu sú ženské profilové portréty 15. stor. vo svojej podstate zložitým vizuálnym konštruktom, v ktorej sa to aktuálne a reálne spájalo s ideálnym a želaným. Tieto portréty hovoria vlastným – v danej dobe konvenčným a pre všetky zainteresované strany jasným vizuálnym jazykom. Podporuje to i fakt, že tradícia spodobovania žien z profilu zostáva platná až hlboko do 70. rokov 15. stor., hoci sami muži sa už okolo pol. 15. stor. nechávali portrétovať z trištvrteprofilu či *en face*.

Vdovské portréty

V porovnaní s predošlým zmieneným typom portrétov, dominantnou myšlienkou vdovských podobizní bolo stelesnenie smútenia a komemorácie mŕtveho manžela naraz. Tomu je podriadená aj portrétna ikonografia, zdôrazňujúca kontrast so ženskými svadobnými portrétmi: všetko, čím disponuje nevesta (krása mladosti, odevu a šperkov, ako aj konotovaný prísľub budúcej nádeje v podobe vytvorenia rodiny a dynastie), to všetko vdova úmrtím manžela

opúšťa. Samozrejme, vzhľadom na často nesúrodý vek medzi manželom, ktorý zomrel a mladostou manželky, ktorá po ňom zostala, jestvuje mnoho prípadov opätovného sobáša odvovelych žien, ale v niektorých prípadoch aj odmietnutia ponuky nového manželstva. Ostentatívne nosenie vdovského odevu sa mohlo stať diplomaticky premyslenou vizuálnou komunikačnou stratégiou, ako to prezentuje **Holbeinov portrét Kristíny Dánskej (1521 – 1590) ako mladučky vdovy po vojvodovi z Milána z roku 1538**. Kristína bola neterou rímsko-nemeckého cisára Karola V. a keďže jej rodičia boli vo vyhnanstve, výchovu jej i staršej sestry prevzala nizozemská regentka Mária Uhorská. Kristínin sobáš bol politickou záležitosťou strýka – cisára, ktorý ju vydal sotva 11-ročnú za vtedy 36-ročného milánskeho vojvodu Francesca II. Sforzu. Kristína sa však už o necelé dva roky stala vdovou a vrátila sa žiť k tete Márii do Bruselu. Podľa dobových správ však už po obligátnom polroku smútenia odložila vdovské šaty a začala sa obliekať i správať adekvátne svojmu skôr ešte detskému než dievčenskému veku. Dostávala ďalšie ponuky na sobáš a dokonca s blahosklonnou podporou svojej tety zažila i krátky opätovaný cit s princom Oranžským. Jej nový sobáš však mal byť opäť výsostne politickým kalkulom: ako dcéra luteránskeho kráľa a katolíckej kráľovnej predstavovala Kristína pre svojho strýka cisára dôležitú šachovú figúrku na vtedajšom prominentnom sobášnom trhu. Prečo teda 16-ročná Kristína práve na Holbeinovom portréte tak ostentatívne demonštruje svoju vdovskú identitu?

Kľúčom k dešifrovaniu príbehu sú dobové udalosti, ktoré sa jej bezprostredne dotýkali. V roku 1537 totiž zomrela tretia manželka anglického kráľa Henricha VIII. pri pôrode vytúženého syna. Kráľov dvorný portrétista Hans Holbein ml., ktorému celoeurópsku slávu a uznanie zabezpečila jeho geniálna maliarska zručnosť absolútne vernej imitácie videného, dostal za úlohu osobne navštíviť a pre kráľa vierohodne portrétovať potenciálne adeptky na nový sobáš. Portrétovanie Kristíny Dánskej je časovo dobre sledovateľné predovšetkým na základe roz-

manitých dobových diplomatických depeší, podľa ktorých Kristína sedela maliarovi ako model 12. marca 1538 poobede od 13. do 16. hodiny. Počas tohto poobedia vznikla podrobná maľovaná skica, ktorá sa síce nezachovala, ale ňou sprostredkovaný dievčenský pôvab a zároveň prirodzene sebaistá Kristínina osobnosť na kráľa tak zapôsobili, že maliar musel pre kráľove privátne komnaty v londýnskom Toweri vyhotoviť aj celofigurálny portrét v životnej veľkosti. Ten sa zachoval dodnes a okrem Holbeinovho portrétneho majstrovstva nesie aj mnoho kódovaných posolstiev. Je zjavné, že Holbein si vdovský odev naštudoval priamo na odvovelej princeznej, ktorá ním chcela v rámci svojich obmedzených možností diplomaticky a milo, no pritom neochvejne komunikovať svoju „nepripravenosť“ na nové manželstvo. V skutočnosti však Kristínu k tomuto pokusu odradiť (ale nerozhnevať) ženbychtivého kráľovského nápadníka motivoval strach a odpor

H. Holbein ml.: *Portrét Kristíny Dánskej ako vdovy*. 1538. National Gallery, London. Foto: Hans the Younger Holbein – Christina of Denmark, Duchess of Milan – Google Art Project.jpg.

voči predstave manželstva s človekom, o ktorého bezcitnom zaobchádzaní s predošlými manželkami kolovali správy po celej Európe. Údajne v tejto veci v kruhu svojich dôverníkov brilantne podotkla: „Keby som mala dve hlavy, s radosťou by som jednu dala k dispozícii anglickému kráľovi.“ Možno si živo domyslieť, že Kristína pod svojím strohým čiernym vdovským odevom a upätým čepcom zámerne skrýva väčšinu svojich fyzických predností a radšej sa prezentuje ako stále trúchliaca vdova. Zručný portrétista tak kráľovi verne tlmočil aspoň dievčensky nežnú tvár s čistou svetlou pleťou, peknými očami a jemným úsmevom. Henrich VIII. svoj záujem o Kristínu po čase vzdal a Kristína sa na výslovnú žiadosť cisára Karola V. opäť vydala a stala sa trojnásobnou matkou. No sotva po štyroch rokoch opäť odvovela, do tretice sa už vydať odmietla.

Portréty kráľovských metres

Jednou z najznámejších neurodzenných metres s neprehliadnuteľným vplyvom na svojho milenca – vládara bola mladá, pôvabná a mimoriadne ambiciózna meštianka Jeanne-Antoinette Poisson, známa ako markíza de Pompadour (1721 – 1764). Ako manželka a matka dvoch malých detí túžila stať sa milenkou kráľa Ľudovíta XV., čo sa jej aj v r. 1745, vďaka pozvánke na prominentný ples, podarilo. Kráľ jej v priebehu nasledujúcich pár mesiacov zariadil formálnu rozluku manželstva a kúpil pre ňu vtedy voľné panstvo a titul markízy Pompadour. V r. 1752 udelil tejto neurodzenej žene titul vojvodkyne. Pozíciu oficiálnej hlavnej kráľovej milienky si Jeanne-Antoinette dokázala udržať necelých 6 rokov, no i potom zostala kráľovou najbližšou dôverníčkou fakticky až do svojej predčasnej smrti na tuberkulózu vo veku 43 rokov.

V dejinách umenia sa madam Pompadour zapísala ako podporovateľka kultúrne inšpiratívnych osobností, a najmä výtvarných umelcov. Medzi nimi zaujímal špeciálne miesto francúzsky rokokový maliar Francois Boucher, ktorý okrem iných úloh pre markízu pôsobil v úlohe jej dvorného portrétistu. Boucher je autorom siedmich z jedenástich jej zachovaných portrétov, pričom k niektorým sa zachovali i maľované prípravné

skice. Spravidla sa nechávala spodobiť v celej postave, vždy v dokonalej rokokovej róbe, ako stelesnenie krásy, šarmu a elegancie v duchu rokokového ženského ideálu. Madam Pompadour svoje portréty dôkladne premyslela, a tak nielen z hľadiska odevnej módy, ale tiež pózou, inscenačným riešením interiéru či exteriéru a sofistikovane zvolenými rekvizitami dokázala vyvolať dojem celkom podobný tomu, čo dnes prezentujú najsledovanejšie instagramové hviezdy. Nonšalantne, s nepostrehnuteľne hranou spontánnosťou prezentuje dokonalý, závisť vzbudzujúci, všetkými imitovaný rokokový životný štýl, úspech a užívanie si života bez akýchkoľvek časových a finančných limitov, obklopujú sa výlučne krásou a luxusom.

V centre našej pozornosti stojí **Boucherov portrét madam Pompadour pri jej toalete**. Nie je známe, kedy Boucher namaľoval základ tohto obrazu, ktorý vznikol ako klasický obdĺžnik a zachytával len markízinu tvár a dekolt. V r. 1758 však Boucher k tomuto formátu nadpojil po všetkých štyroch stranách pruhy plátna, takže nové rozmery umožnili umelcovi transformovať podobizeň na väčšiu toaletnú scénu. Tú zhruba okolo r. 1781 už iný umelec opäť pozmenil a pri tej príležitosti dostala súčasný oválny formát. Predmetný portrét je zo všetkých zachovaných portrétov madam Pompadour najmenej obvyklý: markíza je na ňom zobrazená pri rituáli kozmetického skrášľovania, sediaca v kresle so sýtožltým čalúneným operadlom. Pred ňou je plátnom prekrytý kozmetický stolík so zrkadlom a dobovými toaletnými nevyhnutnosťami: kazetkou s púdrom a labutienkou, s voňavkou, stuhami a podobne. Scéna s kozmetickým stolíkom a nanášaním líčenky neboli na portréte zvolené samovoľné. Podľa M. Hydeovej totiž úprava portrétu na scénu s kozmetickým stolíkom bola odpoveďou na klebety, ktoré vo februári 1756 stáli za zmienku aj v dobových dvorských listoch: že madam Pompadour „sa chystá vzdať rúžu“. Rúž však v rokokovej dvorskej kultúre symbolizoval viac než len skrášľujúci rituál. Kompletný make-up bol v skutočnosti symbolickou praxou označovanou ako *iluminácia tváre* a z tohto hľadis-

F. Boucher: Markíza de Pompadour pri svojej toalete. Asi 1750 – 81. Foto: Jeanne-Antoinette Poisson, Marquise de Pompadour, by Francois Boucher, 1750 with additions by c. 1750 and by 1781 – Fogg Art Museum – DSC02299.JPG.

ka nesmierne úzko a osobne súvisel so sociálnym statusom nalícenej osoby v politickej schéme dvorskej vzťahovej hierarchie. Prestať sa maľovať v symbolickej reči dvora znamenalo vlastne rezignovať, teda vzdať boj o svoju pozíciu v mocenskom systéme francúzskeho dvora a stiahnuť sa z dvorského života.

Privátnosť rituálu kozmetickej úpravy tváre je zdôraznená pláštikom uviazaným tesne okolo krku červenou stuhou, aby zabránil znečisteniu už oblečenej drahej róby, čipiek a dekoltu neželaným popraškom z výrazných líčidiel. Na druhej strane sa však mnohé vysoko intímne úkony – ako napríklad rituál kráľovho vstávania a ulíhania na lôžko, obliekania, osobných hygienických úkonov a medzi nimi i nanášania líčidiel – v dobových konvenciách vrcholne štylizovaného dvorského života 17. a 18. stor. realizovali ako verejno-privátny spektakel či čestná audiencia u vysokopostavenej osoby, za prítomnosti úzkeho okruhu privilegovaných účastníkov. Fakt, že tvár madam Pompadour je v jednej úrovni s pohľadom diváka, ktorý na obraz pozerá, robí aj zo súčasných recipientov diela priamo zainteresovaných návštevníkov markízinho privátneho budoáru vo Versailles, na ktorých vznešená aktérka reaguje priamym očným kontaktom, úsmevom a jemným pohybom hlavy. Nič

v tomto predstavení nie je náhodné: markíza de Pompadour drží v jednej ruke kazetku s rúžom, v druhej ruke elegantne zvierajúci štetec naplnený karmínovým farbivom – pripravená aplikovať ho na tvár. Dôležitým detailom je evidentne drahý diamantový náramok s kameou spodobujúcou profilovú podobizeň jej dôverného priateľa – kráľa na pravom zápästí, ktorý týmto pohybom markíza s gráciou a sebavedomím predostiera svojmu obecenstvu. Madam Pompadour ho od kráľa dostala v r. 1756, a tak ním jasne demonštruje, že jej blízky vzťah s Ľudovítom XV. je stále absolútne stabilný.

Práve v danom roku sa totiž udalosti skutočne priam spojili proti nej: najskôr čelila obvineniam za jej nekompetentné ovplyvňovanie vojenských rozhodnutí počas Sedemročnej vojny (1756 – 1763). K tomu sa pridal neúspešný atentát na jej kráľovského milenca, takže dlhé týždne jeho liečby zo zranenia využila kráľovská rodina na jeho dôslednú izoláciu od markízy a jej frakcie. Pred vynúteným odchodom z dvora ju však uchránil práve Ľudovít XV., ktorý – hoci ešte nedoliečený – ju napriek odporu svojich najbližších navštívil, a tým celému dvoru demonštroval, že madam Pompadour má stále svoj vysoký vplyv a dôveru u kráľa. Portrét markízy pri nanášaní líčenky tak úzko súvisí s týmito udalosťami a dáva obecenstvu na dvore Ľudovíta XV. najavo, že jej mocenská pozícia „tieňovej kráľovnej“ je stále pevná.

Ingrid Halászová

Použitá literatúra:

HALÁSZOVÁ, Ingrid. *Pred portrétom: Úvahy o obsahu, významoch, funkciách a reprezentatívnych stratégiách portrétu v ranom novoveku*. Trnava, 2020; HERTEL, Christiane. Engaging Negation in Hans Holbein the Younger's Portrait of Christina of Denmark, Duchess of Milan. In: PERSON, Andrea (ed.). *Women and Portraits in Early Modern Europe: Gender, Agency, Identity*. Routledge, 2016, s. 107-126; HYDE, Melissa. The "Makeup" of the Marquise: Boucher's Portrait of Pompadour at Her Toilette. In: *The Art Bulletin* 82 (2000), No. 3, s. 453-475; SIMONS, Patricia. Women in Frames: The Gaze, the Eye, the Profile in Renaissance Portraiture. In: *History Workshop Journal* 25 (Spring 1988), s. 4-30; TINAGLI, Paola. *Women in Italian Renaissance Art: Gender, Representation, Identity*. Manchester & New York 1997.

Prvý kodifikátor spisovnej slovenčiny Anton Bernolák (1762 – 1813)

V minulom roku uplynulo 260 rokov od narodenia Antona Bernoláka. V januári tohto roka zasa uplynulo 210 rokov od jeho náhlej smrti v Nových Zámkoch.

O tomto katolíckom kňazovi, významnej osobnosti slovenskej jazykovedy a spoluzakladateľovi kultúrno-vzdelávacieho spolku Slovenské učené tovarišstvo (Tovarišstvo literného Umeňi) sa popri skorších prácach jeho súčasníkov či nasledovníkov (napr. K. J. Romy, M. Hamuljak, P. J. Šafárik, J. M. Hurban, J. Vlček, F. R. Osvald, J. Kohúth a i.; chronologicky ich zosumarizoval napr. P. Horváth) napísalo najmä od 2. polovice 20. storočia veľké množstvo prác (výberovo zo starších prác napr. A. A. Baník, P. Florek, J. Stanislav a napr. z mladších prác do roku 1957 spísal bibliografiu bernolákovcov a o bernolákovcoch I. Kotvan, ďalej tiež J. Pavelek, J. Tibenský, M. Vyvíjalová, K. Habovštiaková, E. Pauliny, R. Krajčovič, A. Maťovčík, P. Horváth, vyšli zborníky K počiatkom slovenského národného obrozenia, Pamätnica Antona Bernoláka, Život a dielo Antona Bernoláka a pod.) a bolo mu venovaných aj niekoľko monote-maticky orientovaných konferencií a odborných seminárov. Napríklad v roku 2007 pri príležitosti 220. výročia vydania prvej kodifikačnej práce slovenčiny, Bernolákovej *Dizertácie*, sa uskutočnili dve podujatia: Dielo Antona Bernoláka a bernolákovci v slovenskom a európskom kontexte; Anton Bernolák – bernolákovci – bernolákovská epocha. Na tomto mieste sa preto pokúsime stručne pripomenúť iba jeho činnosť úzko prepojenú s mestom Trnava a trnavským okolím. Životná cesta A. Bernoláka viedla do a z Trnavy viac ráz. Po dvojročnom gymnaziálnom štúdiu v bratislavskom seminári Emericianum, kde vyučoval aj profesor Juraj Sklenár, začal ako 18-ročný študovať filozofiu na kráľovskej akadémii v Trnave a býval v seminári Stephaneum (Seminár sv. Štefana), kde v roku 1782 napísal svoju literárnu prvotinu, príležitostnú kázeň v latinčine *Divus Rex Stephanus, Magnus Hungarorum Apostolus* (Jasný kráľ Štefan, veľký apoštol Uhrov) a následne ju v trnavskom seminári pred

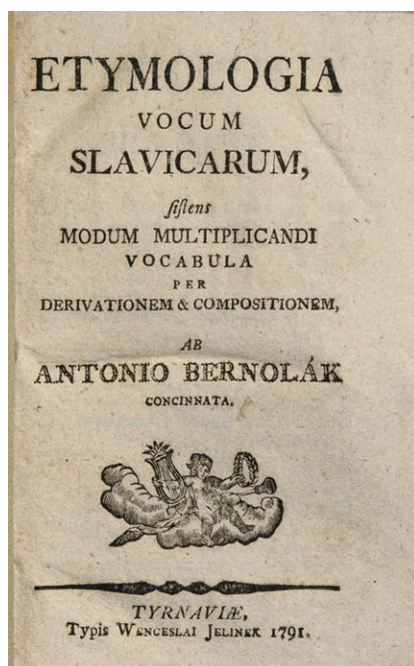
slávnostným zhromaždením pri príležitosti sviatku sv. Štefana aj predniesol. V trnavskom Stephaneu si s niektorými spolužiakmi utvoril pevné priateľstvo a neskôr s nimi pokračoval aj v univerzitnom štúdiu vo Viedni či v bratislavskom generálnom seminári. Spomedzi viacerých mien možno spomenúť najmä Jozefa Osvalda z Kaplnej, ktorého A. Bernolák spomína ako jedného z tých, ktorému autori venujú kodifikačnú *Dizertáciu* 21. mája 1787.

Bernolákov hlboký priateľský vzťah k J. Osvaldovi výstižne vyjadrujú jeho slová vo venovaní: „...lebo tak som Ťa od 80. roku tohto storočia vždy za každých okolností skúsil, že právom sa môžem pochváliť, že som v Tebe našiel poklad nad všetko zlato a striebro cennejší, to je pravého a verného priateľa. Čo je teda divné, ak chcem toto svoje dielko pripísať a venovať Tebe, aby tak, ak sa aj nesplatí nejaká časť Tvojich zásluh voči mne, predsa aspoň ostala nejaká pamiatka mojej vďačnej, vernej a čistej náklonnosti k Tebe. Veľmi Ťa prosím, aby si ho láskave prijal a mňa mal naďalej v láske. Tvoj Anton Bernolák, ináč Slanický zo Slanice.“ Po ukončení bohosloveckých štúdií sa A. Bernolák vrátil s bývalými seminaristami z trnavského Stephanea a bra-

tislavského generálneho seminára (napr. s J. Osvaldom, A. Banikom, M. Belčíkom, M. Ružičkom a inými) naspäť do Trnavy do kňazského domu, kde bol v auguste roku 1787 vysvätený za kňaza a v septembri toho istého roku ho vymenovali za kaplána do Čeklísa – v roku 1788 v rámci hromadného premenúvania mnohých obcí na juhu Slovenska bol na jeho počesť premenovaný na Bernolákovo. V tomto prostredí napísal aj jedno z jeho základných diel *Etymologia vocum slavicarum* (Etymológia slovenských slov), ktoré však v roku 1791 vydal v trnavskej tlačiarňi Václava Jelínka. V júli roku 1791 sa opäť vracia do Trnavy, kde do roku 1797 vykonával funkciu kancelára a tajomníka arcibiskupskej vikariátnej kancelárie, zastával aj funkciu archivára, bol diecéznym cenzorom kníh a aj prísazným notárom ústrednej cirkevnej stolice. V roku 1792 bol bernolákovcami v Trnave založený kultúrno-vzdelávací spolok Slovenské učené tovarišstvo, na ktorého čelo sa postavil práve A. Bernolák. V pomerne krátkom čase začal spolok s trnavským centrom popri bohatej vydavateľskej činnosti budovať aj rozsiahlu sieť slovenských i mimoslovenských pobočiek tovarišstva (Bratislava, Košice, Nitra, Banská Bystrica, Spišská Kapitula, Ostrihom, Viedeň, Jäger). Dôležitosť A. Bernoláka pre tento novozaložený spolok vystihujú slová J. Fándlyho: „...náš nagwatší zastawač a patrón, který nám k temuto nowotnému liternému slowenskému umeňu, ze swogu múdro spísanú Dobropisebnosťu, Dobromluwnosťu ai z Wlastnoslownosťu (Etymologia) ģrunt založil, on ge náš nagpilňegší, knihotlačárstwá a celého tovarišstwá, nagwatší riđitel a spolu ud milosťiwéj slowénskéj cenzúri.“ S trnavským prostredím je spätá aj známa publikačná ideovo-jazyková konfrontácia, ktorá je dôkazom mnohých prekážok a sporov, ktoré vždy sprevádzajú významné historické počiny, kodifikáciu spisovného jazyka nevyňímajúc (ostré ide-

ovo-jazykové konfrontácie sprevádzali aj ďalšiu, štúrovskú kodifikáciu, nacionalistické rozpory sa zasa vynorili po vydaní prvých Pravidiel slovenského pravopisu a pod.). Išlo o publikovanie dvoch anonymných polemických spisov *Ňečo o Epigrammátech anebožto Malorádkoch Gozefa Iĝnáca Bagzi, Dolňodubovského Pána Farára, oprávdíwím Slowákom k Uwažováňú predložené* (vydanie spisu bolo fiktívne lokalizované do Žiliny) a *Ešče Ňečo o Epigrammátech anebožto Malorádkoch M. W. P. Gozefa Bagza nowotného slowenského Epi Grammatistu*. Widané v Poli elízíském teho Roku, ktorých autormi boli pravdepodobne Juraj Fándly a A. Bernolák a boli namierené na obranu novej spisovnej bernolákovčiny proti jej odporcom na čele s Jozefom Ignácom Bajzom, ktorí proti Fándlyho dielu *Dúwerná Zmlúwa* medzi Mňíchom a Diáblom... a spisovnej slovenčine vystúpili tiež anonymnými pamfletmi. Aj napriek týmto polemikám však nemožno sporiace sa strany vnímať antagonisticky a „čierno-bielo“. V tomto spore isto nešlo o to, že by J. I. Bajza ostro odmietal spisovný jazyk Slovákov. Skôr sa cítil nedocenený, keďže bol starší a nebol preto zainteresovanou súčasťou bernolákovského kolektívu bratislavských seminaristov, ktorí pracovali na kodifikácii, a bernolákovci sa tiež odklonili od jeho návrhov pravopisných zásad, ktoré uviedol vo svojich dielach. V jednom z pamfletov J. I. Bajza uvádza, že to bol on, kto „prwný ke kňihám Slowáckim led lámal.“ Znakom neskoršej zmeny Bajzovho názoru bolo aj to, že po oslovení v roku 1834 sa stal členom Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej, finančne prispel na jeho činnosť a Mar-

tin Hamuljak sa naňho dokonca obrátil aj so žiadosťou o napísanie životopisu A. Bernoláka.

Po odchode A. Bernoláka do Nových Zámkov sa jeho fyzické spojenie s Trnavou síce prerušilo, ale na novom pôsobisku v roku 1803 v Trnave vydal napísanú slovenskú príležitostnú kázeň *Na Smrť Mnohowelebného Pána Sztocsko Gura*.

S Trnavou, resp. s jej okolitým nárečím sa často trochu zavádzajúco spája aj jazykový základ, ktorý bernolákovci mali použiť pre spisovnú slovenčinu. Hoci A. Bernolák pri opise jazyka uprednostňoval jazykový úzus, nešlo o bežnú ľudovú reč, ale živú kultúrnu západoslovenčinu južného, teda tvrdsieho typu, tzv. panónsku slovenčinu, so stredoslovenskými prvkami. Vtedajšie spoločenské podmienky neboli priaznivé na to, aby základom

spisovného jazyka, ktorý mala používať aj vládnuca vrstva, bude reč poddaného ľudu (o viac ako storočie neskôr (1902) sa však Samuel Cambel pri úprave niektorých Hattalových jazykových prvkov o nárečie výrazne opieral: „Vo veciach, o ktorých nenajdeš úpravy, ani zásadnej, opieraj sa o vlastné podrečie.“; rozumej nárečie). Bernolákovčina preto nevznikla, ako sa teda často zovšeobecňuje, z trnavského nárečia, ale z kultivovaného jazyka vzdelancov z južnej časti západného (používal sa aj v tlačenej katolíckej protireformačnej spisbe, vychádzajúcej najmä na západnom Slovensku) a juhozápadnej časti stredného Slovenska. Sám Bernolák bol Stredoslovák zo Slanice na Orave a aj vo venovaní *Dizertácie* sa podpísal predikátom Slanický. Po neskoršej palkovičovsko-rudnajskej úprave pôvodnej bernolákovčiny sa posilnil jej západoslovenský ráz a minimalizovali sa v nej stredoslovenské prvky. Životná púť A. Bernoláka sa skončila 15. januára 1813 ráno, keď zomrel na srdcový infarkt. Posledné momenty jeho skonu opísal J. Hollý: „15. ledňa pri holeňú bradi šlakem porazení v Kristu zesnul.“ (Horváth, 1997, s. 25).

Andrej Závodný

Použitá literatúra:

Anton Bernolák – bernolákovci – bernolákovská epocha. *Slováci, píšte po slovensky! Tu máte slovo moje o reči vašej* (220. výročie kodifikácie spisovnej slovenčiny). Bratislava 2007, 174 s.; HABOVŠTIAKOVÁ, Katarína. *Bernolákov jazykovedné dielo*. Bratislava 1968, 445 s.; HORVÁTH, Pavel. Ku genealógii rodiny Bernolákovcov. In MAŤOVČÍK, Augustín (ed.). *Život a dielo Antona Bernoláka*. Bratislava 1997, s. 23-39; KRAJČOVIČ, Rudolf – ŽIGO, Pavol. *Dejiny spisovnej slovenčiny*. Bratislava 2006, 252 s.

Bernolákov pomník od akad. sochára Jána Koniarka odhalili v Bernolákovom sade v Trnave pri príležitosti 150. výročia vydania *Dizertácie* (Filologicko-kritickej rozpravy o slovenských písmenách) v roku 1937. Ak chcete spoznať tento pomník A. Bernoláka či iné diela vo verejne prístupnom mestskom priestranstve naživo, teraz je tu nová možnosť ako na to! V roku 2022 bola uvedená interaktívna databáza umeleckých diel vo verejnom priestore Trnavy s názvom Galéria ulice. Prináša súpis takmer 200 umeleckých diel, medzi ktorými sú jedinečné trnavské reliéfy, maľby, sochy, fontány, mozaiky, štukolustry, sgrafitá či street art murály. Pri každom diele je zverejnená poloha na mape, rok vzniku a meno autora (ak sa ho podarilo vypátrať), ako i fotografie, aby bolo možné umelecké práce jednoducho vyhľadať či si ich pozrieť aj

z pohodlia domova. Okrem existujúcich diel sú do súpisu zaradené aj niektoré zaniknuté alebo nezrealizované diela ako svedectvá minulých čias. Databázu si možno pozrieť jednoducho na webe galeriaulice.sk.

Adrián Kobetič

Jaroslav Valent: Prostredie Trnavskej univerzity formuje študenta nielen odborne, ale i ľudsky, hodnotovo

Prihovára sa nám v podkaste Dejiny, vedie obľúbený časopis Historická revue, popularizuje dejiny. V horúcich letných dňoch sme sa rozprávali s Mgr. Jaroslavom Valentom o rodine železničiarov, štúdiu politológie a hľadani dejinných súvislostí.

V súčasnosti je veľmi populárne mať svoj príbeh. Aký životný príbeh ponúka Jaroslav Valent?

Myslím, že každý životný príbeh je vyrozprávaný a do veľkej miery určený už na začiatku. Azda to nevyznieva fatalisticky. Môj príbeh nie je, myslím, ničím výnimočným, a ak áno, jedine tým, že som mal šťastie na viacero inšpiratívnych a prajných ľudí. Pochádzam zo železničiarkej rodiny, kde profesia železničiara prešla zo starého otca na môjho otca a možno mala prejsť i na mňa. Ale nestalo sa tak. Už od chlapčenského veku som s veľkým záujmom sledoval politické a spoločenské dianie a rád som sa zapájal do debát so svojím otcom i starším bratom. Zároveň bolo u nás vždy veľa kníh, čo bola zásluha predovšetkým starého otca, ktorý sa živo o všetko zaujímal. Dodnes rád spomínam na jeho zmysel pre humor a červenú Ladu, ktorou nás vozil po celej republike na výlety po hradoch a zámkoch. Zároveň sme so starším bratom boli zanietená čitateľská a diskutérska dvojica, a ja ako mladší som, prirodzene, po svojom súrodencovi všetko netrpezlivo hltal. Bolo to krásne obdobie, o to viac, že sme ho prežili v malebnom prostredí Bošáckej doliny, kde som vyrastal. Neskôr som si uvedomil, že od toho sa už odvíjalo všetko ostatné a môj záujem o politické dianie sa prirodzene preplietol so záujmom o históriu, neskôr aj kultúru. Všetko ďalšie prišlo už automaticky – univerzitné štúdium a politológia na Trnavskej univerzite, niekoľko rokov v Slovenskom rozhlase, kde som si vyskúšal prácu redaktora a mal som možnosť vidieť politiku zblízka a potom už dlhé desaťročné obdobie práce pre časopis Historická revue. A je to tá Historická revue, ktorú som ešte ako chlapec rád čítaval. Nikdy by som sa nebol nazdal, že raz tento časopis budem i sám vytvárať.

Rubrika v našom časopise sa nazýva Naši absolventi. Čo vám napadne ako prvé, keď sa povie Trnavská univerzita?

V prvom rade to, že na Trnavskej univerzite som prežil asi svoje najlepšie roky. Priateľstvá a záujmy, ktoré som vo svojom vysokoškolskom období nadobudol práve tu, mi zostali dodnes. Mnohé iné, čo prišlo potom, nevydržalo a rozpadlo sa, alebo sa jednoducho zmenilo a ako sa hovorí – čas všetko odniesol. Ale kamarátstva z tohto obdobia nie. V druhom rade si spomeniem na okolnosť, že z vedomostí a rozhladu, ktoré som tu nadobudol, čerpám dodnes. Keď som po

Redaktor Mgr. Jaroslav Valent, absolvent odboru politológia FF TU. Foto. archív JV.

promóciách začal pracovať v Slovenskom rozhlase na pozícii redaktora domáceho spravodajstva (Rádiožurnál), mal som v mnohých ohľadoch navrch pred absolventami žurnalistiky, ktorí so mnou nastupovali. Štúdium politológie na Trnavskej univerzite nám absolventom dalo veľký všeobecný rozhľad – v oblasti politickej filozofie, histórie, ekonómie, dejín práva, mediálnej gramotnosti i schopnosti viesť siahodlhé debaty. Pre mediálnu kariéru je to ideálna kombinácia, aj neskôr som si všimol, že najlepší novinári sú buď politológovia, alebo historici. S mojimi kolegami sme po prednáškach občas zapadli v nejakej trnavskej krčmičke a ešte dlho debatovali o tom, čo sme počuli, čítali a sledovali vo vtedajšom politickom dianí. Skrátka, boli sme zorientovaní, zvedaví a vlastne už pripravení do ďalšieho života. A s tým všetkým sú-

visí aj tretia okolnosť, ktorá je pre toto štúdium charakteristická. S našimi pedagógmi sme nemali formalizovaný odťažitý vzťah, ale naopak sme sa za päťročné obdobie dobre spoznali. Takéto prostredie potom formuje študenta nielen odborne, ale i ľudsky, hodnotovo. A to je prinajmenšom rovnako dôležitá kompetencia.

To sa naozaj dobre počúva. Ste teda vyštudovaný politológ, venujete sa moderným dejinám. Sú štúdium politológie a štúdium histórie spojené nádoby?

Myslím, že jedno od druhého ani nie je možné oddeliť. Najmä keď hovoríme o moderných dejinách. Bez znalosti moderných politických ideológií nemôžeme pristúpiť ani k analýze udalostí 20. storočia. A naopak, bez dobrého prehľadu a orientácie v histórii sú vlastne všetky vyjadrenia politológa len mlátením prázdnej slamy. **Predpokladám, že sledujete politické dianie na Slovensku i vo svete. Nachádzate paralely s niektorými dejinnými udalosťami?**

Samozrejme, sledujem. Tohto záujmu sa asi už nikdy nezbavím. Boli časy, keď som vedel vymenovať podľa mena každého ministra i jeho predchodcov. Obávam sa, že dnes už takýto prehľad nemám. Zrejme to súvisí už s vekom či jednoducho s tým, že mám dnes už iné starosti a povinnosti. Aktuálne však sledujem predovšetkým situáciu v súvislosti s ruskou inváziou na Ukrajine, ale i moderné spoločenské či politické trendy. Od mojich univerzitných čias sa politika na Slovensku i vo svete výrazne zmenila a neraz som sa pristihol pri úvahe, či mi to niečo pripomína, resp. ktorá historická epocha je súčasnej situácii najbližšia. Na takýto záver sa však necítim ani dosť vzdelaný, ani kompetentný. Ak si však môžem predsa len dovoliť použiť určitú paralelu či skôr podobenstvo, siahol by som skôr do symbolickej roviny. Mám pocit, že s nástupom internetu, sociálnych sietí a s rozpadom tradičných hodnotových rámcov sme sa ocitli vo veľkom

„zmätení jazykov“. Azda tento biblický obraz nie je neprimeraný a nepôsobí apokalypticky. Avšak už dlhšie sledujem, že spoločenský diskurz nedokážeme viesť v spoločnom jazyku, naopak, každý názorový tábor si vytvoril svoj vlastný slovník, definičné kritériá a vlastné jednoznačné závery. A to vo mne evokuje pocit, že žijeme v akomsi historickom medziobdobí. Ani sám sebe neviem odpovedať, či je to viac znepokojivé alebo vzrušujúce, možno oboje naraz.

Už ste to načrtli, do akej miery ovplyvňujú historické témy a diskusiu o našej minulosti hoaxy a dezinformácie?

Zvyknem opakovať, že historická veda či spoločenské vedy všeobecne a ich popularizácia sú vlastne v záujme národnej bezpečnosti. Verím, že to nie je prehnané tvrdenie. Pamätám si, že keď som bol vysokoškolákom a bolo to ešte v období dzurindovských reforiem, vo verejnom diskurze sa opakovalo, že potrebujeme mať predovšetkým dobrých ekonómov, špecialistov v priemysle, odborníkov v technických vedách, IT sektore a pod. Humanitné vedy akoby stáli stranou tohto vývoja, akoby nemali čo ponúknuť. Dnes už prakticky všetci súdni ľudia uznávajú, že nás tento omyl dobieha, a to najmä v súvislosti s fenoménom sociálnych sietí a dôsledkov obrovskej dezinformačnej scény. Aj samotná história, resp. jej často svojvoľný a manipulatívny výklad, je vlastne zbraňou v informačnej vojne. Ani sofistikovaný priemysel, vyspelá ekonomika a každoročný vysoký hospodársky prírastok nás neochráni pred novými ideologickými hrozbami.

Je to aj dôvod prečo sa usilujete popularizovať dejiny?

Určite áno. A samozrejme, ďalším dôvodom je jednoducho fakt, že je to krásne remeslo.

Remeslo?

Schválne hovorím remeslo, pretože toto slovo sa asi najlepšie približuje k presnému popisu tejto práce. Trafiť vkus a záujem ľudí, ponúknuť im vzdelávací obsah a využiť na to celú paletu prostriedkov je azda niečo podobné ako ušit' oblek na mieru alebo vyrobiť topánky, tak aby netlačili. Rovnako zostaviť z dramaturgického pohľadu nové číslo časopisu tak, aby malo spád a pútavosť je vec, ktorá sa nerobí na pásovej linke, ale chce to čas na premyslenie, primeranú dávku citu a veľa trpezlivosti. Keď však vidím, že sa práca spoločenských vedcov dostáva týmto spôsobom k omnoho väčšiemu publiku ľudí, je to obrovská satisfakcia. A vlastne v reakcii na to, čo sme už spomenuli – t. j. nástup digitálnej doby, sociálnych sietí, dezinformácií a neraz až masové hlúpnutie spoločnosti – je rozvážny, kultivovaný a priťažlivý prejav historika, politológa, sociológa atď. jediným spôsobom, ako čeliť dnešným problémom. Niekedy je to boj s veternými mlynmi, ale niekto to robiť musí, inak sa utopíme vo všeobecnej hlúposti.

Čo vás na svojej práci najviac baví? Je to ten samotný proces, hľadanie témy, rozhovor s odborníkom alebo konkrétny poznatok, zaujímavá informácia či nezvyčajný kontext?

Je to v prvom rade proces samotný. Hoci pracujem s edičným plánom, nikdy presne neviem, aký bude reálny výsledok a čo napokon z textov i z práce na grafike časopisu vznikne. Výsledok prichádza či lepšie povedané zjavuje sa postupne, a to je najvzrušujúcejšie. Udalosti, významy a ich kontext začnú do seba zapadať, začnú nadobúdať aj vizuálnu či symbolickú podobu a náhle pred redaktorom stojí ucelený a fascinujúci obraz tej či onej doby. Naši čitatelia

vedia, že jednotlivé vydania Historickkej revue profilujeme tematicky, a to je dôvod, prečo som vlastne večným študentom. Nie je možné mať prehľad o všetkom a v primeranej kvalite. Z antiky prechádzame ďalší mesiac do 20. storočia, potom zasa nazad do stredovekého Uhorska a inokedy zmeníme kontinent a preskočíme niekoľko storočí. Je to skrátka večné sťahovanie, cestovanie v čase i priestore. Frustrujúce na tom je, že keď už nadobudnem o niektorej téme istú dávku vedomostí, musím ju zanechať, väčšinu zabudnúť a venovať sa niečomu úplne inému. Biznis a edičný plán si to žiadajú. Uzavierka, najstrašnejšie slovo pre každého šéfredaktora, každú chvíľu klope na dvere. Rovnaký proces len v menšom prežívam aj pri rozhovoroch s historikmi v mojom podcaste Dejiny. Hoci mám na začiatku pripravený okruh otázok, nikdy sa ho nedržím, pretože nás spoločná debata zavedie niekam inam. A zakaždým je to zážitok.

Ste šéfredaktorom populárneho periodika, pripravujete podcasty, učíte mladých politológov a zároveň sám ste študent. Zostáva vám čas ešte na niečo iné, čo rád robíte?

Priznám sa, že neustále sa borím s kritickým nedostatkom času. So stúpajúcim vekom, hoci sa stále považujem za mladého človeka, je to stále náročnejšie. Keďže moje koničky a moje záujmy vlastne úplne pohltila práca, oddych v mojom prípade spočíva v úplnom vypnutí. Rád niečo navarím, pozriem si dobrú detektívku alebo len posedávam pri káve a cigaretky (mojej neresti) s prázdnu hlavou a pozerám na pekný deň, tak ako ho Pán Boh stvoril.☺

Ešte veľa pekných dní želám a ďakujem za váš čas

Zuzana Martinkovičová

Moderátori podcastu Dejiny Jaroslav Valent a Agáta Šústová Drelová. Foto: archív JV.

Jaroslav Valent pri moderovaní diskusie pre Nadáciu POLIS. Foto: archív JV.

Historická paralela o potrebe knižníc

Atmosféra knižníc akosi prirodzene evokuje túžbu po poznání. Nie nadarmo ich v staroveku nazývali domami múdrosti. Knižnice sú prostredím, v ktorých sa vedú diskusie, organizujú sa spoločenské podujatia. Súkromné zbierky knižníc tvorili významnú súčasť šľachtických a meštianskych obydli a boli pýchou ich majiteľov rovnako ako zbierky umeleckých diel. Novodobé stavby knižníc navrhujú významní svetoví architekti a bývajú ozdobou univerzít a svetových metropol.

Deviaty november 1993 je dátum, ktorý sa považuje za oficiálne založenie Univerzitnej knižnice Trnavskej univerzity (ďalej len „knižnica“). Za účasti významných a vedúcich osobností akademického a spoločenského života Trnavy a okolia sa slávnostne otvorila ďalšia hodnotovo a vedomostne dôležitá súčasť akademického života. Knižnica bola dočasne zriadená v budove univerzity na Hornopotočnej ulici. Základ knižničného fondu tvorili dary nadšených jednotlivcov a inštitúcií, ktoré privítali obnovenie Trnavskej univerzity ako symbol znovuzrodenia myšlienok humanizmu a demokracie.

Knižnica teda mohla pomerne skoro privítať svojich prvých čitateľov a používateľov, otvoriť a sprístupniť dovtedy ukryté fondy a veľkoryso snívať o svojej budúcnosti, ktorú pomáhali kreovať poznatky z navštívených knižníc v otvárajúcej sa Európe.

Aj vďaka pomoci neziskových organizácií mohol byť zabezpečený používateľský komfort vďaka automatizovaným knižničným procesom. Knižnica saturuje informačné potreby predovšetkým študentom a pedagógom univerzity, ale aj odbornej verejnosti. Podieľa sa na edukatívno-spoločenských aktivitách, o ktorých informuje na sociálnych sieťach a na stránkach nášho univerzitného časopisu.

Univerzitná knižnica TU si skromne pripomína 30. výročie. Svoj sen stále sníva. Želala by si ten najkrajší darček, ktorým by zároveň potešila aj svojich používateľov – nové účelové priestory, v ktorých by neboli najdôležitejšie zautomatizované služby 24 hodín 7 dní v týždni, ale pocit zaslúženej potreby bytia a príslušnosti k akademickej obci a odkaz na základné a ničím neprekonané hodnoty, ktoré Trnavskej univerzite predurčili zakladatelia jej starobylej predchodkyne Universitas Tyrnaviensis v rokoch 1635 – 1777. V tejto súvislosti a pri tejto príležitosti by sme tentokrát chceli upriamiť zaslúženú pozornosť na jezuitskú uni-

verzitnú knižnicu, ktorá rovnako ponúkala služby vtedajším študentom a pedagógom, a prípadné paralely so súčasťou klímou v spoločnosti.

Jedným z hlavných princípov učenia Spoločnosti Ježišovej bolo šírenie vzdelanosti a samozrejým prostriedkom sprístupňovania poznatkov boli knižnice, ktoré jezuiti zakladali vo svojich sídlach. Základom knižnice starobylej Trnavskej univerzity boli tiež zbierky jezuitského kolégia v Trnave. 27. marca 1619 položil kardinál Peter Pázmaň základy domu bibliotéky a knižničiarne v Trnave. Po založení univerzity v roku 1635 bola knižnica Spoločnosti Ježišovej premiestnená do novopostavených budov, kde sa okrem kníh nachádzala aj izba prefekta knižnice a miestnosť pre čitateľov a bádateľov. V tomto období mala už knižnica 4000 knižničných jednotiek, rukopisy a inkunábuly. Nový knižničný katalóg vyhotovil v roku 1690 profesor univerzity a prefekt knižnice a knižničiarne Martin Sentiváni. Katalóg obsahoval štyri obsiahle fóliové zväzky, zaznamenávajúce prírastky až do roku 1773 a základné údaje ako tituly kníh, formáty, miesta vydania, prípadne knižničiareň, rok vydania, druh väzby či rok získania alebo zápisu do katalógu a triedenie podľa odborov do 22 skupín. V knižničnom fonde sa okrem kníh nachádzali aj rukopisy, notový materiál pre omše, ofertóriá, litanie či nešpory. Prírastky do knižníc boli zabezpečované aj dodnes známym prostriedkom akvizície výmenou, ale hlavne z produkcie knižničiarne, dokonca boli vydávané katalógy noviniek z vyda-

vateľskej produkcie a na základe príkazu Miestodržiteľskej rady sa zasielali aj „povinné tlačivá“.

Okrem ústrednej knižnice existovali aj rozsahom menšie príručné knižnice s odborným zameraním, napr. lekársko-lekárnická, biblická, kazuisťická, rétorická a i.

Správami a prefektmi knižnice boli zvyčajne univerzitní profesori, boli medzi nimi mnohé známe osobnosti, napr. už spomínaný Martin Sentiváni, Martin Palkovič, Vavrínek Tapolčáni, Ján Kazi.

Keďže si predstavitelia univerzity uvedomovali dôležitosť knižnice ako centra vzdelania, bola v roku 1761 otvorená nová sála knižnice za účasti vysokých štátnych, univerzitných a cirkevných predstaviteľov vrátane ostrihomského arcibiskupa.

Pri tejto príležitosti vyšla oslavná tlač *Panegyricus occasione novae Academiae Societatis Jesu Tyrnaviae Collegii Bibliothecae concinnatus a P. Guiliemo Jenamy in eadem universitate eloquentiae professore anno Domini MDCCXXI* čiže oslavný text, ktorý napísal pri príležitosti novej akademickej knižnice trnavského jezuitského kolégia páter Wilhelm Jenamy, profesor rečníctva na tej istej univerzite, v roku 1761.

Wilhelm Jenamy sa narodil 7. apríla 1726 vo Viedni. Ako šestnásťročný vstúpil do Spoločnosti Ježišovej. Vo Viedni získal doktorát z filozofie a teológie, študoval aj na univerzitách v Štajerskom Hradci a v Löbene. Na univerzite v Trnave vyučoval rétoriku. Zomrel 5. januára 1784 v Štajerskom Hradci.

Čitateľom nášho časopisu ponúkame výber z oslavného textu v preklade Eriky Juríkovej.

Zuzana Martinkovičová

Použitá literatúra:

RADVÁNI, Hadrián. *Jezuitská a univerzitná knižnica v Trnave. Katolícka reforma a Trnavská univerzita v 16. a 17. st.: hľadanie spoločného kultúrneho dedičstva*. Trnava 2006, 96 s.; VRÁBLOVÁ, Timotea (ed.). *Svet v jedinečnom okamihu (Komentovaný výber textov príležitostnej tvorby v slovenskej literatúre 16. – 18. storočia)*. Bratislava 2022, 158 s.

Oslavný text napísaný pri príležitosti novej akademickej knižnice trnavského jezuitského kolégia pátrom Wilhelmom Jenamym, profesorom rečníctva na tej istej univerzite, v roku 1761. V Trnave, v akademickej tlačiarni Spoločnosti Ježišovej v roku, ako je uvedený vyššie. [10 fol.].

Prvý pohľad očí rakúskeho arcivojvodu a vašich ľudí na novú knižnicu kráľovského uhorského kolégia vás – ako sa domnievam – naplňa nie nepatrnou radosťou a tiež už na samotnom prahu dverí sa u vás objavuje veľkoleposť, krása a nahromadená trvácnosť mnohých vied a diel svojich chválorečníkov a zároveň pozorovateľov. Obdivujete veľmi priestranné sídlo celej vzdelanosti, ktoré poľahky pojme aj dvadsať tisíc najčítanejších zväzkov, svojím oceňujúcim šepotom dosvedčujete pevnosť preučennej stavby, jej vhodnosť, pôvab.

A je to zaslúžené. Sem pod štyri oblúky sú totiž poznášané akési nepatrné zvyšky vzdelanosti, ktorých podoby skúsene vytvorené štetcom vyjadrujú nahromadené bohatstvo storočí. Na vrchu Mojžiš, vodca zo Sinaja z posvätných spisov, pripomína hostom, ktorí sa chystajú vstúpiť do útočiska vied, aby dodržovali Božie prikázania a ochraňovali pamiatky na Božiu cirkev, Otcov, náboženstvo a cirkevné dejiny. Tých, ktorí postúpia ďalej, poučuje Šalamún, premúdry sudca dvoch matiek sporiacich sa o jedného potomka; pod týmto trónom rovnosti dvoch práv, ktoré riadia štát, sa nachádzajú listiny. Napokon prirodzené podoby znamení zvieratníka a obyvateľky Parnasu Múzy sú svedkami, ako spolu v príbytku odpočívajú filozofia, matematika a ostatné prísnejšie či pokojnejšie vedecké disciplíny.

Domnievam sa ale, že sa vám zdá byť zbytočné, aby som v reči opísal dokonale vycibrenú stavbu tohto diela, keď je skôr potešením pohľad na ňu ako poučovanie o dôkazoch. A tak hlavne pospomínam onú poctu, ktorá samotná sa javí ako vrchol vzdelanosti, ktorá sa pridáva k tejto novej knižnici, a to od vynikajúceho sprievodu starých spisovateľov, od najvyšších mien zakladateľov, od preslávaných námah domácich autorov.

Už kedysi Egypťania i Peržania vynaložili snahu o vynikajúce zväzky, aby podľa svedka v Božích knihách našli v Babylonskej knižnici a v Ekbatane Ezdráša. Podobne sa v komentároch k Makabejcom chváli snaha kňaza Nehemiáša. Aká však bola starostlivosť Ptolemaja Filadelfa [Kleopatrin syn, pozn. prekl.], aby zhromaždil na jedno miesto najčítanejšie knihy z celého sveta! K dvesto tisícom, ktoré nahromadil, pripojil v Alexandrii ešte ďalších tridsať tisíc.

Preto sa nazdávam, že celkovo najväčšími chválami v meste či v nejakom spoločenstve treba ako prvých zahrnúť zakladateľov knižníc. Pretože sú dve veci, ktoré tu na zemi zostávajú pozemšťanom po odchádzajúcich osvietených mužoch: bezkrvú kosti a zväzky neviem ako sprítomňujúce priebeh života. V každom prípade to bola preslávaná zásluha potomkov o predkov, že chránili tieto a akékoľvek iné večné pamiatky pred ľudskou zbudlivosťou, pred bezprávnym časom, pred zánikom vecí. Poznáte z dejín najvzdelanejších národov, s akým zanietením, s akou úctou, s akou takpovediac zbožnosťou zhromažďovali a ochraňovali popol tých hrdinov, ktorí sa dobre zaslúžili o štát. Tieto pocty sa prejavili náhrob-

kami. Preto sa pýtam, akáže úcta bola povinná pre knihy a nesmrteľné spisy, v ktorých tí žijú, tí učia, tí dnes prospievajú, ktorí keď v oslabení tela a spojivách kostí vytrpeli žalostnú porážku spoločnej smrti, zanechali najpravdivejší obraz života v plodoch výrečného pera, ktoré po nich zostali. Snáď tu, pri zakladaní knižníc, zbožnosť múdrejšie vynikla ako pri stavaní náhrobkov, keďže tie len zachovávajú smutné pozostatky pohrebných vatier. Knižnice sú však v každom období neprestajnými strážcami najvernejšieho života autorov a zadržávajú osvietené duše unikajúce z tiel medzi svojimi priehradkami.

Nie je mojím údelom vyjadrovať chválu spisovateľom Spoločnosti [Ježišovej] presláveným v každom druhu

Predĺženie severného krídla komplexu budov Spoločnosti Ježišovej, v ktorom na prvom poschodí boli v roku 1761 slávnostne odovzdané do užívania nové priestory pre knižnicu. Foto: Archív Ústavu dejín TU.

vzdelanosti, ani vymenúvať nespočetné mená. Pretože sa v tejto knižnici nachádza bohatý zástup šľachticov, treba povedať, že pri stretnutí ľudí výborne znalých písma, ktorí sa dlhodobým úsilím snažili, alebo sa cvičili v písaní, títo spolu s menami skryli svoju vedomosť do svojho vnútra.

Okrem toho má táto knižnica vo vás, premúdri muži, ktorých každodenné spolužitie v akademickom Atheneu Spoločnosti ma teší, nádej nielen na veľmi isté, ale aj veľmi bohaté prostriedky. Keď vyrástli ľalie na vrškoch Parnasu, vydal premnohé diela predovšetkým v roku 610 nášho letopočtu ten, kto verejne vydal opis Uhorského kráľovstva s jeho kráľmi. Jeho dôstojné šediný spojené s dávnym šľachtetným životom má v úcte celé toto zbožné spoločenstvo, ktoré vedie.

Nesmrteľní bohovia, dúfam, budú žičiť posvätnému dielu vďaka pamiatkam na náboženstvo predkov. Spravodliví, dobrí a najmúdrejší predstavení z cirkvi a provincií sa vhodnými listinami postarajú o vystavané sídlo. Touto dvojitou ochranou posilnená a obohatená nová knižnica prinesie starobylosť, ktorá raz aj ďalším nasledovníkom ukáže zozbierané pradávne, zriedkavé a výnimočne poklady.

Vítězná fotografia súťaže LET(O)_2023

Samuel Jehlár, Právnická fakulta Trnavskej univerzity